

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет економіки та управління
Кафедра національної економіки та публічного управління**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Публічне управління
та адміністрування
28 Публічне управління
та адміністрування
281 Публічне управління
та адміністрування

Форма навчання: **очна (денна)**

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «**Аналіз ефективності механізмів децентралізації управління та
їх вплив на розвиток місцевих громад в Україні**»

здобувачки **Профети Тетяни Дмитрівни**

Науковий керівник: **д. філософ. п.у.а. Осьмак Антон Сергійович**

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: **д.держ.упр., проф. Карпенко О.В.** _____

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет економіки та управління
Кафедра національної економіки та публічного управління**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Публічне управління
та адміністрування
28 Публічне управління
та адміністрування
281 Публічне управління
та адміністрування

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

_____ Н.В. Федірко

_____ 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ О.В. Карпенко

_____ 2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Профеті Тетяні Дмитрівні

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

**на тему «Аналіз ефективності механізмів децентралізації управління та їх вплив на
розвиток місцевих громад в Україні»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «26» 02.2024р. № 423-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах громадської організації
«Мій Відрадний» та на основі відкритих інтернет-джерел.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

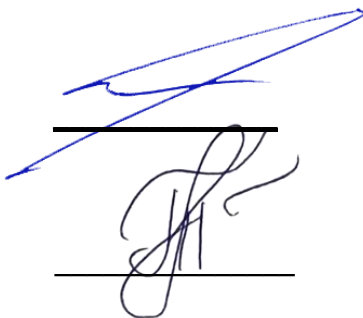
Розділ 1	Теоретико-правові засади децентралізації управління в Україні
Розділ 2	Практична реалізація децентралізації в управлінні
Розділ 3	Ефективність механізмів децентралізації та їх вплив на місцеві громади: оцінка та порівняння
Об'єкт дослідження:	Процес децентралізації управління в Україні
Предмет дослідження:	Аналіз ефективності механізмів децентралізації управління та їх вплив на розвиток місцевих громад в Україні
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Обґрунтування теоретико-методологічних основ децентралізації управління в Україні та аналіз її практичної реалізації для підвищення ефективності місцевого самоврядування.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	- Розглянути теоретичні концепції децентралізації управління: визначити їх сутність, основні принципи та механізми реалізації. - Проаналізувати законодавчу базу щодо децентралізації управління. - Дослідити історію розвитку децентралізації управління в обраній країні: визначити ключові події, реформи та їхні наслідки. - Провести аналіз організаційних та інституційних змін, пов'язаних з впровадженням децентралізації управління. - Визначити роль і функції місцевих органів влади в системі децентралізованого управління.
У розділі 2	- Дослідити досвід впровадження децентралізації управління в Україні, включаючи ключові етапи і механізми реформи. - Проаналізувати міжнародний досвід децентралізації та порівняти його з українським контекстом.
У розділі 3	- Оцінити вплив децентралізації на розвиток регіональних громад, включаючи аналіз соціальних, економічних та інфраструктурних змін. - Провести порівняльний аналіз ефективності різних моделей децентралізації на прикладі конкретних регіонів. - Обґрунтувати пропозиції щодо підвищення ефективності децентралізації, включаючи розробку рекомендацій для поліпшення існуючих механізмів управління на місцевому рівні

**Завдання підготував
науковий керівник**

**Завдання одержав
здобувач**

А.С. Осьмак
«28» лютого 2024 р.

Т.Д. Профета
«28» лютого 2024 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 71 сторінку, 3 таблиці , 3 рисунок, список використаних джерел з 31 найменувань.

«Аналіз ефективності механізмів децентралізації управління та їх вплив на розвиток місцевих громад в Україні»

Об'єкт дослідження – процес децентралізації управління в Україні.

Предмет дослідження – аналіз ефективності механізмів децентралізації управління та їх вплив на розвиток місцевих громад в Україні.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – обґрунтування теоретико-методологічних основ децентралізації управління в Україні та аналіз її практичної реалізації для підвищення ефективності місцевого самоврядування.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- дослідити сутність децентралізації;
- проаналізувати нормативно-правову базу децентралізації;
- проаналізувати світовий досвід децентралізації;
- проаналізувати практику децентралізації в Україні;
- обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності децентралізації.

Практичне значення отриманих результатів: полягає у обґрунтуванні заходів щодо підвищення ефективності децентралізації управління, що можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування.

Описані пропозиції можуть бути використані в практичній діяльності державних органів влади, що здійснюють в практичній діяльності державних органів влади, що здійснюють управління процесами децентралізації, а також у розробці відповідних нормативно-правових актів.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2024.

Ключові слова: Децентралізація, Децентралізація управління, адміністративно-територіальна реформа, демократія, громадкість, місцеві громади, місцевий бюджет, , місцеве самоврядування.

ВІДГУК
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету економіки та управління освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування»

Профети Тетяни Дмитрівни

**на тему «Аналіз ефективності механізмів децентралізації управління
та їх вплив на розвиток місцевих громад в Україні»**

1. Актуальність теми: *обумовлюється необхідністю реалізації в Україні демократичних реформ, які відповідають сучасним викликам та тенденціям розвитку суспільства а децентралізації управління є надзвичайно важливим для теоретичного обґрунтування та практичного впровадження заходів, спрямованих на покращення функціонування місцевого самоврядування і підвищення загальної ефективності державного управління в Україні.*

2. Позитивні якості кваліфікаційної роботи: *здійснено оцінку впливу децентралізаційних процесів на розвиток регіональних громад. На основі проведеного дослідження сформульовано відповідні висновки.*

3. Наявність самостійних розробок автора *На основі проведеного аналізу визначено позитивний вплив реформи на розвиток регіональних громад, сприяючи їх соціально-економічному зростанню та визначено напрямки дій для досягнення більшої ефективності механізмів децентралізації*

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: *Аналіз впливу децентралізації на розвиток регіональних громад, включаючи аналіз соціальних, економічних та інфраструктурних змін, та порівняльний аналіз ефективності різних моделей децентралізації на прикладі конкретних регіонів дозволив сформулювати пропозиції, спрямовані на підвищення ефективності децентралізаційних процесів в Україні, які, можуть бути використано для оцінки та напрямків коригування розвитку місцевих громад в Україні.*

5. Наявність недоліків: *в ході роботи недостатньо глибоко розкриті цифрові інструменти для децентралізації управління в розвитку місцевих громад в Україні, проте для повного викладу це потребуватиме додаткових підрозділів, що за обсягом виходить за рамки кваліфікаційної бакалаврської роботи та може бути рекомендованим для подальших досліджень.*

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: *Кваліфікаційна бакалаврська робота Профети Т.Д. «Аналіз ефективності механізмів децентралізації управління та їх вплив на розвиток місцевих громад в Україні» в цілому відповідає вимогам, поставлені індивідуальні завдання виконано на високому рівні. Робота рекомендується до захисту з оцінкою «відмінно».*

Науковий керівник:
доцент кафедри національної економіки
та публічного управління, д. філософ. п.у.а.
05 червня 2024

Осьмак А.С.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	7
1.1 Теоретичні основи децентралізації управління	7
1.2 Нормативно-правова база децентралізації	12
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УПРАВЛІННІ	18
2.1 Досвід впровадження децентралізації управління в Україні.....	18
2.2 Міжнародний контекст децентралізації.....	26
РОЗДІЛ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕХАНІЗМІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІСЦЕВІ ГРОМАДИ: ОЦІНКА ТА ПОРІВНЯННЯ	38
3.1 Оцінка впливу децентралізації на розвиток регіональних громад	38
3.2 Порівняльний аналіз ефективності різних моделей децентралізації управління на прикладі конкретних регіонах	53
3.3 Пропозиції щодо підвищення ефективності децентралізації	61
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку України нагальною потребою є здійснення комплексних реформ, особливо в сфері адміністративно-територіального устрою, з метою підвищення ефективності функціонування органів місцевого самоврядування. Реформа децентралізації, яка передбачає перенесення значної частини повноважень та ресурсів на рівень місцевих громад, є критично важливою для забезпечення сталого розвитку країни та зміцнення демократичних інститутів.

Процеси децентралізації вимагають не лише удосконалення окремих компонентів управлінської системи, що функціонують недостатньо ефективно, але й радикальних змін у правових та організаційно-функціональних механізмах держави. Це включає розробку і впровадження нових підходів до регулювання, управління та контролю, що є важливим чинником для досягнення високої ефективності державного управління.

Актуальність теми дослідження обумовлюється необхідністю реалізації в Україні демократичних реформ, які відповідають сучасним викликам та тенденціям розвитку суспільства. Адміністративно-територіальна реформа є фундаментальною для створення збалансованої та ефективної системи державного управління. Відсутність раціонального співвідношення між центральними та регіональними органами влади, а також органами місцевого самоврядування, може призвести до неефективності управлінських процесів та гальмування соціально-економічного розвитку регіонів.

Таким чином, дослідження питань децентралізації управління є надзвичайно важливим для теоретичного обґрунтування та практичного впровадження заходів, спрямованих на покращення функціонування місцевого самоврядування і підвищення загальної ефективності державного управління в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що децентралізаційні процеси в Україні привертають значну

увагу науковців та практиків. Дослідження таких авторів, як С. І. Павлюк, В. В. Кузьома, І. Р. Тимечко, О. В. Калініченко та інших, надають комплексний огляд результатів та викликів децентралізації. Вони досліджують різні аспекти цього процесу, зокрема економічні, соціальні та адміністративні наслідки для місцевих громад. Особливої уваги заслуговують праці А. М. Нікончука та І. В. Ярошенка, які досліджували ефективність різних моделей децентралізації та їхній вплив на розвиток регіонів. Їхні висновки підкреслюють важливість адаптації найкращих європейських практик до українських реалій, що сприяє формуванню ефективної системи місцевого самоврядування. Таким чином, сучасні дослідження демонструють важливість децентралізації як інструменту підвищення ефективності управління на місцевому рівні та покращення якості життя громадян. Аналізуючи український та європейський досвід, науковці та практики формують рекомендації для подальшого вдосконалення цього процесу, що має вирішальне значення для стабільного розвитку регіонів та країни в цілому.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних основ децентралізації управління в Україні та аналіз її практичної реалізації для підвищення ефективності місцевого самоврядування.

Відповідно до мети дослідження в процесі виконання роботи були поставлені наступні завдання:

- дослідити сутність децентралізації;
- проаналізувати нормативно-правову базу децентралізації;
- проаналізувати світовий досвід децентралізації;
- проаналізувати практику децентралізації в Україні;
- обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності децентралізації.

Об'єкт дослідження – процес децентралізації управління в Україні.

Предмет дослідження – аналіз ефективності механізмів децентралізації управління та їх вплив на розвиток місцевих громад в Україні.

Методи дослідження. Для виконання дослідження були використані наступні методи:

- теоретичний – для аналізу сутності та основних понять децентралізації.
- абстрактно – логічний метод для узагальнення теоретичних аспектів.
- емпіричний метод – для збору та аналізу практичних даних щодо впровадження децентралізації.
- статистичний методи – для обробки кількісних даних та аналізу їх впливу.
- порівняльного аналізу – для порівняння ефективності різних моделей децентралізації.
- експертний та узагальнення – для отримання та систематизації експертних оцінок.

Теоретична та методична значущість отриманих результатів полягає у систематизації існуючих підходів до децентралізації управління, а також формування нових підходів до оцінки її ефективності та впливу на місцеві громади.

Практична значущість отриманих результатів полягає у обґрунтуванні заходів щодо підвищення ефективності децентралізації управління, що можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування.

Інформаційною базою дослідження є матеріали Міністерства розвитку громад та територій України, офіційні дані Державної служби статистики України, законодавчі та нормативно-правові акти, монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених з досліджуваної проблематики.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У першому розділі досліджуються основні теоретичні концепції децентралізації, її сутність, принципи та види. Аналізуються теоретичні підходи до визначення децентралізації, її переваги та недоліки, а також значення для розвитку місцевого самоврядування. Також цей підрозділ присвячений аналізу нормативно-правової бази децентралізації в Україні. Розглядаються основні законодавчі та нормативні акти, що регулюють процеси децентралізації, їх зміст та значення для ефективної реалізації реформ.

У другому розділі здійснено аналіз практичного досвіду впровадження децентралізації в Україні, оцінюються результати та виклики, з якими стикалися

місцеві громади та органи влади. Також цей розділ охоплює аналіз міжнародного досвіду децентралізації управління, порівняння підходів та моделей, що використовуються в різних країнах, та можливість їх адаптації до українських умов.

У *третьому розділі* здійснено оцінку впливу децентралізаційних процесів на розвиток регіональних громад, аналізу змін у соціально-економічному становищі регіонів та якості надання послуг населенню. Здійснюється порівняльний аналіз ефективності різних моделей децентралізації на прикладі конкретних регіонів України, виявляються переваги та недоліки кожної моделі. Останній підрозділ містить пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення механізмів децентралізації управління в Україні, спрямовані на підвищення ефективності місцевого самоврядування та розвитку регіонів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

1.1 Теоретичні основи децентралізації управління

Україна, як країна з демократичним урядом та прагненням до вступу до Європейського Союзу, визначила децентралізацію як один із трьох основних напрямків реформи.

На початку реформи «децентралізації» в Україні стояла Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, що була схвалена 1 квітня 2014 року. Цей документ визначив основні напрямки реформи та встановив законодавчу базу для її проведення.

Децентралізація є одним із ключових понять в сучасній політичній та соціальній теорії, що відіграє важливу роль у розвитку держав та їхніх інститутів. Теоретичні основи децентралізації вивчаються з різних підходів, включаючи політичну науку, соціологію, економіку та інші галузі знань.

Децентралізація і децентралізація управління є важливими поняттями в сучасному державному управлінні. Для початку, слід зазначити, що термін "децентралізація" не має єдиного визначення і може інтерпретуватися різними авторами та організаціями. Проте, існують загальні аспекти, які є типовими для більшості визначень.

Історично децентралізація й має свої корені у концепціях демократії та принципах федералізму.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови термін «децентралізація» розглядається, як система управління, при якій окремі функції центральної влади передаються до місцевих органів самоврядування.

У сфері політичних наук термін « децентралізація» - це система управління, яка спрямована на здійснення значущих владних рішень, розташованих географічно або організаційно поза прямим контролем центральної влади.

Зокрема, ж «децентралізація» і означає процес передачі влади, повноважень та ресурсів з центрального рівня управління (зазвичай це національний уряд) на різні рівні місцевого самоврядування, такі як місцеві органи влади та інші місцеві установи.

«Децентралізація» – представляє собою систему принципів або інституціональних механізмів, що делегують певні повноваження владним органам на локальному рівні або децентралізованим установам.

Децентралізація – це шлях, що передбачає передачу повноважень вирішувати місцеві проблеми на найближчий для людей рівень – від центральних державних структур органам місцевого самоврядування безпосередньо громадам, а також забезпечити їх власними фінансовими ресурсами, які зроблять їх спроможними ці проблеми вирішувати. Завдяки запровадженню відповідальності органів місцевого самоврядування перед виборцями підвищується ефективність їхньої роботи, а перед державою – відповідальність за законність .[1, с 68]

Після вивчення різних точок зору на це поняття, можна зробити висновок, що децентралізація є важливою передумовою для створення ефективних стратегій розвитку територій і успішної реалізації реформ на місцевому, регіональному і національному рівнях.

Мета децентралізації полягає у покращенні ефективності роботи державного апарату та стимулюванні розвитку регіонів та муніципалітетів на принципах демократії. Показниками успішності цього процесу є гарантоване виконання прав, законних інтересів та обов’язків місцевого населення, організованого у комунально-муніципальні структури, а також дієвість органів територіального самоврядування.

У літературі типово відзначається виділення вертикальної та горизонтальної децентралізації. Під вертикальною децентралізацією йдеться про встановлення порядку ухвалення рішень керівними органами на різних рівнях. Основними

аспектами вертикальної децентралізації є глибина розподілу влади на рівнях, сфера компетенції нижчих органів влади і контроль за діяльністю цих органів. Це охоплює не лише органи публічної адміністрації, а й інших учасників. Поряд з тим, горизонтальна децентралізація означає, що функції та обов'язки всіх інших частин структури урядових органів розподіляються, крім тих, які належать до керівного органу.

Аналізуючи децентралізацію з точки зору розподілу обов'язків між рівнями управління, традиційно розрізняють такі її типи: політичну, адміністративну та фінансову.

Політична децентралізація спрямована на передачу політичної влади до місцевих органів управління, які мають конкретні повноваження і відповідають перед місцевими виборцями.

Адміністративна децентралізація, з свого боку, передбачає делегування функцій управління від центральних державних органів до місцевих, а також розширення компетенцій місцевих органів управління на різних рівнях. Це допомагає підвищити певну ефективність та реагування на потреби громадян на місцевому рівні.

Фінансова децентралізація – це передача фінансових ресурсів, бюджетних повноважень та фінансової автономії на місцевий рівень. До прикладу, це може включати виділення частини національних доходів або місцевих податків місцевим органам влади для забезпечення фінансування місцевих послуг та різної інфраструктури.

Розглянемо різновиди децентралізації згідно її суб'єктів та сфер впливу:

- Предметна децентралізація – це процес передачі влади, повноважень та ресурсів з центральних державних органів на місцеві владні структури в конкретних сферах діяльності. Тобто, наприклад передача управління освітою, охороною здоров'я або культурою з центрального уряду на місцеві влади.
- Територіальна децентралізація – це процес структуризації державного апарату та процес передачі влади з центральних рівнів на місцевий рівень управління в конкретних територіальних одиницях, таких як міста, області або

регіони. Наприклад, в Україні в рамках реформи децентралізації було передано значну частину фінансових ресурсів та повноважень у сферах освіти, охорони здоров'я та комунальних послуг на місцевий рівень управління. Це дозволило громадянам більш самостійно вирішувати питання розвитку та підвищувати якість життя з урахуванням специфічних потреб та можливостей свого регіону.

- Функціональна децентралізація – це процес визнання незалежних автономних професійних органів суб'єктами влади та делегування їм у встановленому порядку права здійснювати певне коло публічних завдань та функцій. Вона передбачає, що різні функції та повноваження виконуються різними підрозділами або структурами в організації. Це дозволяє забезпечити більшу оперативність у вирішенні завдань, оскільки вони виконуються ближче до місця їх виникнення.

Принципи децентралізації державної влади визначають основні цінності на яких і ґрунтується ця концепція. Ось деякі із найважливіших принципів децентралізації.

Одним із основних теоретичних основ децентралізації є - принцип субсидіарності. Згідно з цим принципом, рішення повинні прийматися на найнижчому рівні, на якому це можливо, тобто на місцевому, де вони найефективніші і найближче до громадян. Оскільки, це забезпечує більшу відповідність прийнятих рішень потребам населення.

Іншою ключовою теоретичною основою є принцип демократії. Децентралізація управління сприяє збільшенню участі громадян у прийнятті рішень, адже місцеві органи влади більш прозорі та доступні для населення, порівняно з централізованими структурами. Крім того, децентралізація сприяє розвитку місцевих громад і підвищенню їх відповідальності. Це стимулює місцеві органи влади до ефективного використання ресурсів, розвитку інфраструктури та підтримки соціально-економічного зростання цієї території.

Принцип комплементарності покладає акцент на те, що централізовані та децентралізовані складові влади повинні доповнювати один одного, створюючи ефективну та збалансовану систему управління. Вони мають діяти разом, а не

конкурувати між собою. Цей підхід до реалізації влади не дає можливості для формування нелегітимних центрів управління.

Не меншу важливість має принцип ресурсної забезпеченості, оскільки цей принцип означає, що місцеві органи влади повинні мати достатні ресурси для виконання своїх функцій. Це може включати фінансові, людські та матеріальні ресурси, які необхідні для забезпечення ефективного функціонування місцевої влади.

І останній принцип, що передбачає єдність та системність. Децентралізація має бути головною частиною загальної стратегії розвитку держави. Вона повинна бути системною та спрямованою на досягнення та забезпечення спільних цілей, а не розірваною та випадковою.

До того ж у своїй роботі хочу розглянути питання « суб'єкт децентралізації» та « об'єкт децентралізації».

Насамперед, суб'єкт децентралізації визначається як організаційна одиниця або територіальна громада, яка отримує повноваження та ресурси в результаті децентралізації. Це можуть бути місцеві органи влади, муніципалітети, сільські та міські ради, а також інші організації, що представляють інтереси територіальних громад. Навідміну, від суб'єкту, об'єктом децентралізації являється владні функції, ресурси або повноваження, які передаються від центрального рівня влади до місцевих органів чи територіальних громад. Ці об'єкти можуть включати фінансові кошти, владні повноваження у сферах освіти, охорони здоров'я, інфраструктури.

Отже, децентралізація –це процес передачі влади, ресурсів та відповідальності від центральних урядових органів до місцевих установ та громад. Цей процес спрямований на збільшення самостійності та повноважень місцевих громад у вирішенні своїх потреб та проблем. Децентралізація має на меті підвищення ефективності управління, збільшення відповідальності перед населенням, сприяння розвитку регіональних громад та забезпечення більшого залучення громадян до прийняття рішень, що стосуються їхнього життя. І дослідження підтверджує, що наукові знання про децентралізацію є важливим

інструментом для розвитку ефективних стратегій громадського управління та підвищення рівня демократії. Глибокий аналіз теоретичних концепцій дозволяє розуміти сутність децентралізації як процесу передачі влади та відповідальності від центральних урядових структур до місцевих громад. Такий підхід сприяє покращенню якості життя населення, стимулює розвиток регіональних громад та сприяє більш ефективному вирішенню місцевих проблем.

1.2 Нормативно-правова база децентралізації

Основоположними нормативно-правовими актами у формуванні нормативної бази у сфері децентралізації є:

- Конституція України [2];
- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21 травня 1997 р [3];
- Закон України «Про місцеві державні адміністрації» № 586-XIV від 9 квітня 1999 р [4];
- Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» № 157-VIII від 05.02.2015 р [5];
- Закон України «Про співробітництво територіальних громад» № 1508-VII від 17.06.2014 р [6];
- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» № 333-р від 01. 01. 2014 р [7];
- «Європейська хартія місцевого самоврядування» від 15.10. 1985 р [8].

Фундаментальним нормативно-правовим актом, що створив передумови для реформування місцевого самоврядування шляхом децентралізації влади, визначив основоположні принципи здійснення такого реформування та встановив завдання, метою виконання яких є здійснення децентралізації влади, є

Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 №333-р. (далі– Концепція) [7].

Мета Концепції полягає в установленні шляхів, засобів і строків утворення ефективного місцевого самоврядування та організації влади на територіальному рівні для забезпечення сприятливого життєвого середовища для громадян, ефективного та професійного надання громадських послуг, розвитку інститутів прямого народовладдя, забезпечення потреб громадян у всіх суспільних відносинах, що виникають на відповідній території, а також досягнення консенсусу інтересів держави та місцевих громад.

Європейська хартія місцевого самоврядування є одним із рекомендативних документів, який визначає принципи та стандарти функціонування місцевого самоврядування в країнах Європи. Затверджена Комітетом міністрів Ради Європи у 1985 році, вона визнає місцеве самоврядування як один із основних елементів демократії та правової держави [8].

Основними принципами Хартії є автономія місцевого самоврядування та принцип субсидіарності. Автономія відображається у праві місцевих органів самостійно вирішувати та виконувати свої повноваження без неприпустимого втручання з боку центральної влади. Субсидіарність, у свою чергу, передбачає, що рішення повинні бути прийняті на найближчому до громадян рівні, тобто на рівні, де вони можуть бути більш ефективно реалізовані [8].

Хартія також закріплює прозорість і відповідальність місцевих органів перед громадськістю. Це передбачає обов'язок забезпечувати відкритість у прийнятті рішень та звітність про свою діяльність. Повноваження місцевих органів повинні бути чітко визначені законом, а їх діяльність підлягає контролю з боку громадськості та відповідальності перед нею.

Крім того, Хартія визнає право кожної країни обирати свою власну модель місцевого самоврядування відповідно до її історичних, культурних та політичних особливостей. Вона створює основу для співпраці та обміну досвідом між країнами в галузі місцевого самоврядування та сприяє зміцненню демократії на місцевому

рівні. Європейська хартія місцевого самоврядування є важливим кроком у забезпеченні захисту прав та свобод громадян через зміцнення місцевої демократії та створення умов для активної участі громадян у прийнятті рішень, які стосуються їхнього життя та спільнот.

Інститут децентралізації в Україні закріплено в її Основному Законі – Конституції України, відповідно до якої територіальний устрій України базується на взаємодії централізації та децентралізації державної влади [2].

Розділ XI Основного Закону встановлює правове регулювання місцевого самоврядування в Україні, визначає його матеріальну та фінансову базу, закріплює обов'язковість рішень ОМС [2].

Конституція дала правове підґрунтя для подальшої реалізації децентралізації влади в Україні та закріпила децентралізацію як одну із засад територіального устрою України.

Закон України «Про співробітництво територіальних громад» є одним із перших законів, що створений для здійснення реформи децентралізації. Основною метою даного Закону, серед іншого, є встановлення організаційно-правових принципів взаємодії територіальних громад, форм, засад та механізмів реалізації такого співробітництва громад, порядок їхнього фінансування [6].

Так, за результатами прийняття даного Закону, утворенню правову базу для об'єднання матеріальних та фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування для подолання існуючих викликів та проблем, що виникають у процесі здійснення ОМС своїх повноважень.

Як висновок, Закон України «Про співробітництво територіальних громад» є першим кроком у реалізації реформи, що спрямована на зміцнення потенціалу місцевих громад. Основними положеннями цього закону є стимулювання та підтримка спільних ініціатив місцевих громад у вирішенні спільних проблем та реалізації спільних проектів [6].

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» продовжив реалізацію реформи децентралізації, у якому визначено умови такого об'єднання територіальних громад, процедура такого об'єднання, порядок

створення нових органів, а також врегульовано правонаступництво місцевих органів та питання іншого фінансового забезпечення [5].

До основних положень та визначень цього закону також відноситься, зокрема, встановлення права громад на самостійне прийняття рішень про об'єднання територіальних громад та утворення об'єднаних територіальних громад, гарантія участі громадян у процесі об'єднання та визначення механізмів консультацій та громадського обговорення.

Об'єднання територіальних громад, сіл, селищ та міст згідно цього закону проводиться відповідно до певних принципів. А саме: дотримання конституційності, законності, всезагальності місцевого самоврядування, а також прозорості, добровільності та насамперед відкритості.

На нашу думку, даний закон має значний вплив на місцеве самоврядування та організацію владних структур. Закон створює правові механізми для об'єднання територіальних громад, що дозволяє створити потужніші та більш ефективні місцеві органи самоврядування. Одночасно об'єднання територіальних громад сприяє створенню умов для збільшення економічного потенціалу територій, розвитку інфраструктури, покращенню життєвого рівня населення та створенню сприятливого середовища для бізнесу та інвестицій.

Об'єднання громад дозволяє збільшити масштаб та обсяги надання послуг місцевого значення, що сприяє оптимізації витрат та підвищенню ефективності управління ресурсами. Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що закон забезпечує рівні умови для всіх громад у процесі об'єднання, незалежно від їх розміру чи географічного положення, що сприяє збереженню соціальної справедливості та рівноправ'я.

Отже, закон "Про добровільне об'єднання територіальних громад" є важливим інструментом у процесі децентралізації влади в Україні, який сприяє створенню сприятливих умов для розвитку місцевого самоврядування та покращенню життя громадян [5].

Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" визначає фундаментальні принципи та положення, на яких ґрунтується система місцевого самоврядування в країні.

Основними положеннями Закону, зокрема, є :

1. Визначення місцевого самоврядування як основи організації та функціонування територіальних громад.
2. Гарантування права на участь у вирішенні питань місцевого значення через виборні органи місцевого самоврядування.
3. Забезпечення принципу відкритості та прозорості у діяльності органів місцевого самоврядування, включаючи доступ до інформації та можливість громадського контролю.
4. Встановлення механізмів захисту прав та інтересів місцевого населення від дій органів центральної влади.
5. Забезпечення принципу взаємодії та партнерства між центральною та місцевою владою у вирішенні питань загального інтересу [3].

Загалом, ці принципи відображають основні цінності та цілі, на яких ґрунтується система місцевого самоврядування в Україні, і відіграють ключову роль у забезпеченні ефективності та демократичності процесів децентралізації.

Закон України «Про місцеві державні адміністрації» передбачає, що місцеві державні адміністрації на відповідній території співпрацюють із сільськими, селищними і міськими радами, їх виконавчими органами та головами, сприяють їм у виконанні їхніх власних повноважень у сферах економічного, соціального та культурного розвитку відповідних територій. Також вони підтримують зміцнення матеріальної та фінансової бази місцевого самоврядування. Місцеві державні адміністрації контролюють виконання наданих законом повноважень органами виконавчої влади та розглядають пропозиції, зокрема, органів місцевого самоврядування та їхніх посадових осіб у своїй діяльності [4].

Як висновок, дослідження нормативно-правової бази децентралізації української системи влади є важливим кроком у розумінні та аналізі процесів, що відбуваються у країні. Вивчення відповідних законодавчих актів, угод та

міжнародних конвенцій надає можливість визначити основні принципи, права та обов'язки суб'єктів влади на місцевому рівні, а також визначити роль державних органів у забезпеченні розвитку місцевого самоврядування. Однак, необхідно врахувати, що нормативно-правова база децентралізації потребує подальшого вдосконалення та реформування з метою забезпечення більшої автономії та розвитку місцевих громад, а також забезпечення їхньої фінансової стабільності та здатності до саморозвитку. Також важливо забезпечити постійний моніторинг та оцінку ефективності реалізації децентралізаційних процесів з метою виявлення всіх проблем та шляхів їх вирішення. Все це відображає важливість подальшого наукового та практичного дослідження в цій області з метою покращення управління на місцевому рівні та підвищення якості життя громадян.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УПРАВЛІННІ

2.1 Досвід впровадження децентралізації управління в Україні

В сучасному світі децентралізація в управлінні стала однією з ключових стратегій, спрямованих на забезпечення більшої ефективності та демократичності управління на різних рівнях. Ця стратегія виходить за межі теоретичних концепцій та стає важливим інструментом перетворення суспільства, особливо в контексті постконфліктних та перехідних країн.

Історичні передумови децентралізації в Україні можна відстежити через призму її складної історії та взаємовідносин з іншими державами і народами. У давні часи територія сучасної України була розділена на різні князівства та племена, кожне з яких мало свою власну систему управління. Це свідчить про децентралізовану природу політичної організації того часу.

Таким чином, еволюція місцевого самоврядування в Україні пройшла через шість основних етапів, кожен з яких відображає окрему національну модель.

1. До приходу колонізаторів (часи Київської Русі) існувала своя система місцевого самоврядування.
2. З часом, коли Україна перебувала під владою інших країн, утворилися нові форми місцевого управління, які були частиною складних відносин між центром та регіонами.
3. Після створення першої української держави виникла нова модель місцевого самоврядування, що виникала у результаті взаємодії різних політичних структур.
4. З часом у радянському періоді управління стало централізованим і ієрархічним, з утворенням спеціальних органів місцевої влади.

5. Період перебудови та раннього націоналізму приніс зміни в системі управління.

6. Сучасна модель місцевого самоврядування в Україні сформувалася після отримання незалежності у 1991 році.

Перший період української історії, що тривав до утворення Київської Русі у IX столітті, характеризувався формуванням примітивних форм суспільного управління. З того моменту з'являлися перші установи, які у подальшому стали основою для місцевого самоврядування і для державної влади. Київська Русь була розподілена на округи, кожен з яких мав свого князя, який очолював адміністративні та судові справи в межах своєї території. Наприклад, Чернігів, Київ, Черкаси та інші міста мали свої міські ради, які були відповідальні за місцеве самоврядування та розвиток міст.

Після хрещення Русі в 988 році почалося формування єдиної держави, але зберігалися значні ступені автономії для різних регіонів та міст. Це сприяло розвитку місцевих традицій та інституцій. Під час козацької епохи, особливо під час Гетьманщини, Україна була розділена на козацькі гетьманства та військові округи, кожне з яких мало значну автономію у внутрішніх справах. Під владою цих імперій українські землі зазнавали централізації влади, але в той же час існували різні форми місцевого самоврядування та адміністративного управління.

Після отримання незалежності в 1991 році Україна стала шукати оптимальні форми управління, які б враховували її складну історію та внутрішні особливості. Це призвело до поступових реформ у напрямку децентралізації влади та збільшення ролі місцевого самоврядування. Ці історичні моменти демонструють, як українське суспільство відстоювало свою автономію та шукало оптимальні форми управління через століття. Сьогодні децентралізація в Україні продовжує розвиватися, враховуючи історичний досвід та сучасні потреби суспільства.

Пізніше, а саме в 1991 році Україна стала стикатися з потребою реформування своїх інститутів, включаючи місцеве самоврядування. Процес реформування місцевого самоврядування був складним та динамічним, і відбувався на фоні постійних змін у політичному, економічному та

соціокультурному середовищі країни. За останні роки, від 1994 року, в Україні, незважаючи на те, що на папері були закріплені принципи децентралізації влади, фактично спостерігалася загальна централізація владних повноважень. Це призвело до того, що регіони стали залежними від центрального уряду, а сільська місцевість зазнала деградації. Надання публічних послуг стало низькою за якістю, а довіра до влади знизилася, або зовсім втрачена. Корупція стала поширеною явищем.

У період першої десятиріччя незалежності України були зроблені перші кроки у напрямку децентралізації влади. Було прийнято Конституцію України 1996 року, яка визначила принципи організації місцевого самоврядування та передбачила можливість вибору та обрання органів місцевого самоврядування.

У 2000-х роках Україна розпочала активний процес реформування місцевого самоврядування. Були прийняті законодавчі акти, спрямовані на збільшення фінансової та адміністративної автономії місцевих органів влади, а також на створення більш прозорої та ефективної системи управління на місцях. Одним з ключових напрямків реформування місцевого самоврядування стала децентралізація влади. У 2014 році розпочалася історична реформа децентралізації, яка передбачала передачу значної частини фінансових, адміністративних та політичних повноважень з центрального уряду до місцевих громад. Реформа децентралізації стала однією з найбільш успішних та перспективних ініціатив в Україні. Вона сприяла зростанню впливу місцевих органів влади, підвищенню рівня довіри громадян до владних структур та стимулювала розвиток місцевого громадянського суспільства.

У квітні 2014 року, уряд України схвалив стратегію реформування місцевого самоврядування, що складається з трьох основних частин:

- Перший напрямок, основний, полягає у формуванні об'єднаних громад базового рівня організації територіального управління в Україні.
- Другий етап полягає у створенні нових районів, які будуть відповідати лише за питання, що входять до компетенції конкретного району. Інші

повноваження, які наразі належать районам, будуть передані до відання об'єднаних громад.

- Третє – завершальний, який стосується областей. Фактично, межі областей залишаться незмінними, проте їх перейменують у регіони. Кількість обласних центрів залишиться тією ж. Зміниться лише спосіб управління. Головним адміністративним підрозділом стане громада, яка матиме свого голову та виконавчий орган, що буде виконувати всі функції з управління громадою. Села, що увійшли до громад, обиратимуть свого старосту, який також включатиметься до виконавчого органу об'єднаної громади та виконуватиме ті ж функції, що й у сільраді. Таким чином, для отримання простої довідки вже не потрібно буде їхати до нового центру громади, оскільки староста зможе видати її на місці.

Однак реформа також стикається з викликами, такими як недостатня фінансова підтримка, нестабільність політичної ситуації та необхідність подальших зусиль у розвитку інститутів місцевого самоврядування. Процес реформування місцевого самоврядування в Україні є складним та багатограним, проте він демонструє важливість та актуальність децентралізації влади в сучасному суспільстві.

Сучасний стан децентралізації в Україні вражає своєю значущістю та швидкістю змін. Реформа, яка розпочалася в 2014 році, відкрила нову еру в українському управлінні та місцевому самоврядуванні. За останні роки було досягнуто значних успіхів, але є і виклики, які потребують подальших зусиль. Одним з ключових досягнень є створення територіальних громад, що об'єдналися в більш потужні та ефективні адміністративні одиниці. Це дало можливість для більш рівного розподілу ресурсів та відповідальності між місцевими та центральними владними органами. Крім того, зросла активність місцевих громад у прийнятті рішень, вирішенні проблем та розвитку своїх територій. Значна увага приділяється і фінансовому аспекту реформи. Запровадження механізмів місцевих податків та бюджетного фінансування дозволило місцевим громадам більш ефективно використовувати свої ресурси та розвивати місцеву інфраструктуру.

Проте, недостатня фінансова самодостатність залишається одним із основних викликів децентралізації.

Початок практичної реалізації об'єднання територіальних громад наставив у середині 2015 року. Зараз ми маємо можливість проаналізувати результати цих років.

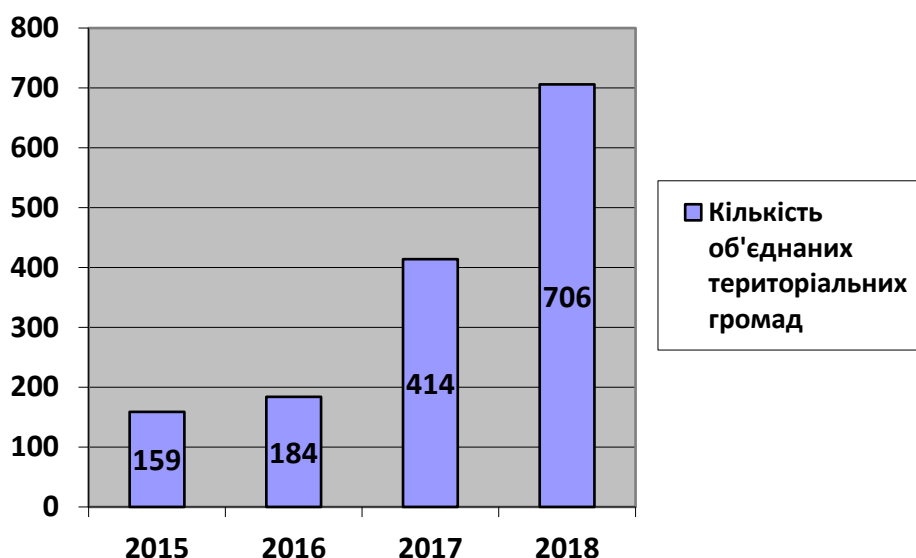

Рисунок 2.1 – Кількість об'єднаних територіальних громад

Джерело: розроблено автором на основі [9]

У 2015 році було створено 159 об'єднаних територіальних громад, які включали в себе 793 окремі громади. 25 жовтня 2015 року в цих об'єднаних громадах відбулися вибори нових органів місцевого самоврядування. І вже починаючи з 1 січня 2016 року, вони розпочали прямі фінансові відносини з Державним казначейством. На основі результатів року 2016 вони продемонстрували свої позитивні тепи у розвитку. Загалом, ці громади отримали додаткові повноваження. Це дозволило їм реалізовувати проекти з розвитку інфраструктури, такі як встановлення систем вуличного освітлення для підвищення безпеки на вулицях, реконструкція та розвиток парків, скверів та інших зон відпочинку, створення мережі общинних центрів та культурних закладів, розбудова і модернізація системи громадського транспорту,

запровадження екологічно чистих технологій для зменшення викидів та покращення екологічної ситуації.

У наступному році відбувся значний рух у формуванні об'єднаних територіальних громад, їхнє число зросло у 2,3 рази. Отже, на початку 2016 році в Україні було створено 184 об'єднаних територіальних громад, де вже відбулися перші місцеві вибори.

У 2017 році після прийняття ряду законів, які розглянули проблемні аспекти приєднання, процес консолідації об'єднаних територіальних громад отримав новий стимул для активізації. У травні 2017 року відбулися перші місцеві вибори в ще 47 об'єднаних територіальних громадах. В результаті, станом на кінець червня 2017 року в Україні було створено 413 об'єднаних територіальних громад. У 2018 році продовжувалася активна робота з формування нових ОТГ, а також підтримка вже існуючих в їхньому розвитку та реалізації проектів на місцевому рівні. Їхня кількість зросла до 707 об'єднаних територіальних громад, що є значним показником порівняно з 2017 роком. У той же час, відзначається значна нерівномірність між регіонами у впровадженні процесу об'єднання територіальних громад.

У той же час, відзначається значна нерівномірність між регіонами у впровадженні процесу об'єднання територіальних громад.

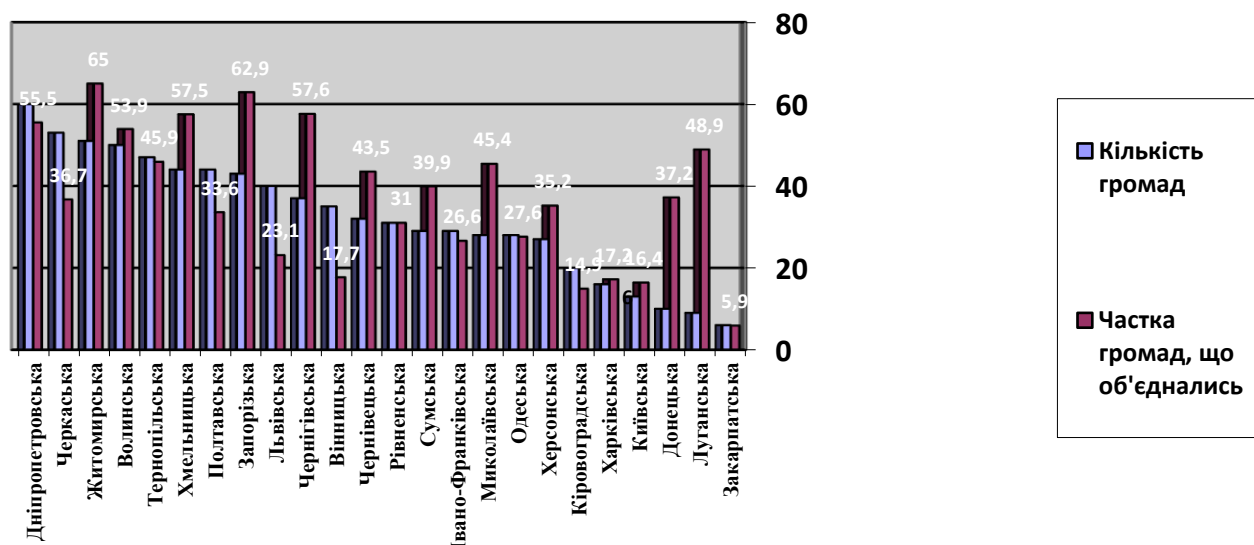

Рисунок 2.2 – Особливості формування ОТГ в Україні станом на 1.01.2019 р.

Джерело: розроблено на основі [10]

На початок 2019 року в Україні було засновано 876 об'єднаних територіальних громад (ОТГ) за рахунок об'єднання 4011 територіальних громад, що становить 36,6% від загальної кількості територіальних громад у країні. Територія цих ОТГ охоплює 37,6% площі України. Найбільше ОТГ було створено у Дніпропетровській (60), Житомирській (51) та Волинській (50) областях. У той же час у Закарпатській (6), Луганській (9), Донецькій (10), Київській (13) та Харківській (16) областях процес утворення об'єднаних територіальних громад відбувається на значно менших швидкостях. Існує нерівність між різними громадами щодо їх фінансової потужності. З 876 офіційно створених об'єднаних територіальних громад на початок 2019 року, лише 782 були активними. З них 159 було сформовано у 2015 році, 206 - у 2016 році, 300 - у 2017 році та 116 - у 2018 році. Більшість цих громад формувалися шляхом об'єднання двох або трьох місцевих рад (55,2%). У сільських ОТГ цей показник складає 61% [10, с 10].

Розглядаючи процес формування об'єднаних територіальних громад в Україні, варто звернути увагу на те, що було створено значну кількість громад, де

кількість мешканців становить менше 4000-5000 осіб. Більшість з них є сільськими громадами.

Розглянувши рисунок 2.2, можна зазначити, що при тому, якщо у 2015 р. їх частка складала 31,4% від утворених ОТГ, то у 2016 р. – 35,8%, у 2017 р. – 35,0%. Суттєве зростання кількості створених ОТГ у 2018 р. на тлі зменшення кількості громад, які увійшли в ОТГ, відбулось завдяки активізації включення в процеси об'єднання міст обласного значення та навіть обласних центрів.

На додачу до всього вищезгаданого, можна сказати, що децентралізація в Україні відкриває нові можливості для розвитку країни та підвищення якості життя громадян. Проте, для досягнення повного потенціалу реформи потрібно продовжувати роботу над вирішенням викликів та підтримувати активну участь громадян у процесах прийняття рішень. Створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) стало одним із ключових етапів реформи місцевого самоврядування в Україні. Цей процес включав в себе кілька важливих кроків, кожен з яких мав свою власну значимість та вплив на подальший розвиток місцевого самоврядування.

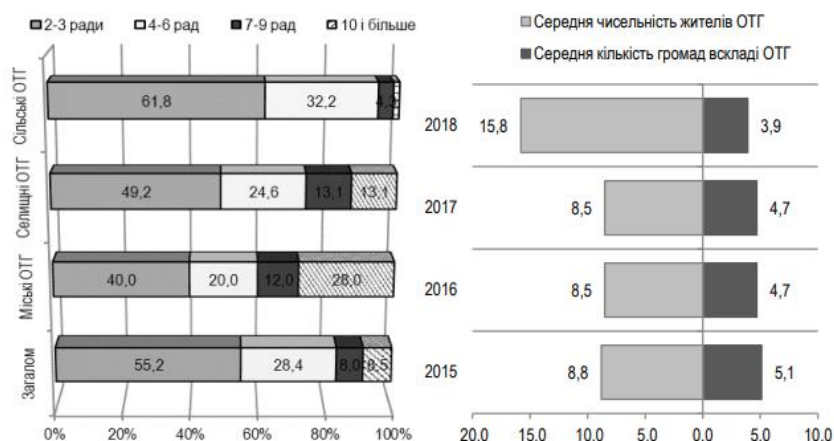

Рисунок 2.3. Особливості формування ОТГ з позиції визначення кількості місцевих рад, які об'єдналися, та чисельності жителів

Джерело: [10]

Насамперед, після запровадження місцевих податків і зборів важливо правильно розподілити отримані доходи між обласними та місцевими бюджетами. Це дозволяє забезпечити не лише фінансову стійкість місцевих громад, але й сприяє балансуванню фінансів між різними регіонами країни. Ефективний розподіл

доходів між обласними та місцевими бюджетами передбачає врахування рівня економічного розвитку та потреб місцевих громад. Це забезпечує більшу рівність у доступі до фінансових ресурсів та сприяє розвитку менш розвинених регіонів. Окрім запровадження місцевих податків та зборів, важливим аспектом фінансової децентралізації є створення механізмів фінансової підтримки для об'єднаних територіальних громад. Це може включати в себе надання субвенцій, грантів та інших форм фінансової допомоги для реалізації проектів та програм розвитку. Формування механізмів фінансової підтримки ОТГ дозволяє забезпечити сталість та стабільність фінансування для реалізації пріоритетних завдань розвитку на місцевому рівні. Такий підхід сприяє ефективному використанню фінансових ресурсів та сприяє зростанню якості життя мешканців місцевих громад.

Порівняльний аналіз децентралізації в Україні та в інших країнах світу розкриває цікаві відмінності та спільні риси у реалізації цієї стратегії управління. Україна вибрала шлях децентралізації управління в 2014 році, спираючись на досвід країн Європи та інших регіонів світу. Основними принципами реформи стали передача більшості повноважень та фінансових ресурсів на місцевий рівень, створення об'єднаних територіальних громад та збільшення відповідальності місцевих органів влади перед своїми громадянами. Порівнюючи з іншими країнами, можна відзначити, що децентралізація управління реалізується різними способами залежно від історичних, культурних та політичних особливостей кожної країни.

2.2 Міжнародний контекст децентралізації

Демократичні трансформації в Україні нерозривно пов'язані з потребою у реформуванні системи публічного управління та розвитку громадських інститутів. Досвід інших країн показує, що оптимізація територіальної структури влади, посилення місцевого самоврядування та формування самостійних місцевих громад не буде дієвим без здійснення децентралізації влади. Це становить основу для

забезпечення високого рівня життя громадян. Зважаючи на те, що у багатьох розвинених країнах децентралізаційні реформи вже давно впроваджені, зарубіжний досвід стає надзвичайно корисним і актуальним для України.

У європейських країнах на сьогодні виділяють три основні моделі місцевого управління, які сформувалися під час реформ муніципального рівня: англосаксонська, континентальна та змішана [11, с 22].

Модель місцевого управління в країнах англосаксонської традиції, таких як Великобританія, США, Канада, Нова Зеландія та Австралія, відзначається високим рівнем автономії, виборною системою та забезпеченням контролю з боку населення. На відміну від інших моделей, в цих країнах відсутні спеціальні уповноважені державні органи, які б відповідали за контроль над місцевими органами управління. Також відсутні місцеві адміністрації, які б функціонували як органи державної влади на місцях.

У країнах континентальної моделі, таких як Франція, Італія, Іспанія, Бельгія, Нідерланди, Польща та Болгарія, спостерігається поєднання централізованого державного управління та місцевого самоврядування.. Характеризується певною ієрархією системи управління, в якій місцеве самоврядування стоїть на певному рівні порівняно з державною владою. Має обмежену автономію місцевого самоврядування, присутність на місцях спеціальних уповноважених з держави, що мають контролювати діяльність органів місцевого самоврядування [11, с 23].

У Німеччині та Австрії існує така модель, що поєднує обидві системи - місцеве самоврядування, а саме- змішана. У деяких рівнях місцевого управління обраний орган може виконувати функції як органу муніципального управління, так і представника управління [11, с 23].

Якщо починати з самого початку, то ще у давньогрецькому місті Афіни існувала система демократії, де громадяни мали право голосувати та приймати рішення на загальних зборах. Ця система передбачала значну автономію для місцевих громад та районів у вирішенні їхніх справ.

У стародавньому Індійському суспільстві існували федерації племен та міст, кожна з яких мала свою власну систему управління та владу. Це сприяло розвитку

місцевого самоврядування та збереженню культурних та етнічних особливостей різних регіонів. У середньовічних султанатах, таких як Омейядський та Аббасидський, влада була децентралізована через систему еміратів та місцевих управлінь. Емірати мали свої власні владні структури та закони, що забезпечувало певну автономію місцевим управлінням. Ці приклади демонструють, що децентралізація в управлінні мала свої коріння ще в стародавні часи і базувалася на принципах місцевого самоврядування, взаємодії громад та автономії регіональних управлінь.

Зародження концепцій децентралізації у політичній думці відбувалося в різних епохах та серед різних політичних філософій. У грецькій політичній думці з'явилися ідеї демократії та атенської полісної моделі, які передбачали широку участь громадян у прийнятті рішень та місцеве самоврядування. Аристотель обговорював концепцію політичної організації на основі різних форм уряду, включаючи місцеве самоврядування.

Звернемо увагу, що у середньовічній Європі з'явилася концепція федералізму, що передбачала об'єднання держав або територій з місцевою автономією та владою. Федеративні структури сприяли збереженню різних культурних, етнічних та релігійних традицій у складі об'єднаних держав. В епоху Просвітництва виникали ідеї про значення громадянської свободи та прав людини. Деякі філософи, такі як Жан-Жак Руссо, пропагували ідею малих, децентралізованих форм уряду, де громадяни могли б активно брати участь у прийнятті рішень. Під час цих революцій виникали ідеї демократії та республіканізму, які передбачали широку участь громадян у владних процесах та децентралізовані форми уряду.

Федералізм в США став ключовим принципом структури державної влади. Ліберальні та анархістичні думки XIX століття також сприяли розвитку ідей децентралізації, оскільки вони підкреслювали важливість індивідуальної свободи та обмеження ролі централізованої влади. Напрями політичної думки в різні епохи внесли значний вклад у формування концепцій децентралізації, визначаючи ключові принципи та цінності, які лежать в основі цього підходу до організації

влади. Тому, у феодальній системі місцеве самоврядування відіграло ключову роль у забезпеченні соціально-економічного та політичного порядку.

В свою чергу місцеві владні органи, такі як сільські громади, міста або феодальні володіння, відігравали важливу роль у забезпеченні адміністративної організації та управління територією. Вони були відповідальні за збирання податків, ведення реєстрації населення, розподіл землі та вирішення місцевих спорів. Ради або общини були визнані правомочними ухвалювати закони та правила, які регулювали життя місцевого населення. На той час це включало прийняття місцевих статутів, політичних рішень та вирішення спорів. Місцеве самоврядування також забезпечувало вирішення судових справ на місцевому рівні.

Щодо місцевих судів або судів общини, то вони займались вирішенням спорів між мешканцями, застосовуючи закони та накладавши відповідні покарання. Місцеве самоврядування сприяло підтримці соціального порядку та взаємної допомоги в межах спільноти. Існували також громадські організації та місцеві лідери, які забезпечували контроль за порядком та розвитком соціальних структур. Владні органи також мали обов'язок забезпечувати оборону та захист місцевих територій від зовнішніх загроз. Це включало формування місцевих військових чи оборонних сил для відстоювання території в разі нападу.

Децентралізація в містах та громадах середньовіччя відображала складний та різноманітний спектр політичних та соціальних структур, що існували в цей період. Важливою характеристикою було те, що місцеве самоврядування в середньовічних містах та громадах надавало значний ступінь автономії та влади на місцях. Багато міст та громад середньовіччя мали свої власні органи управління, такі як міські ради, гільдії, асамблеї чи муніципальні установи. Ці органи були відповідальні за прийняття рішень з питань місцевого значення, таких як оподаткування, управління майном, забезпечення порядку та безпеки, а також звичайно торгівлі.

Важливою складовою соціально-економічного життя міст та громад була гільдійна система, що об'єднувала ремісників та різні майстерні. Гільдії мали значний ступінь автономії у вирішенні своїх справ та справ ремесленників, а також

впливали на міські рішення через свої об'єднання та представництво в органах влади.

Деякі міста та громади мали свої власні муніципальні установи, які були відповідальні за адміністративні та фінансові аспекти місцевого управління. Ці установи можливо володіли власними бюджетами, законодавчими повноваженнями та організовували власні діяльності з розвитку інфраструктури та соціальних послуг. Міста та громади мали свої власні статuti та правові акти, які регулювали життя та діяльність місцевих громадян.

Період Ренесансу та Просвітництва, який охоплює XV-XVIII століття, відзначався значними змінами у політичній, соціальній та культурній сферах, що також вплинули на концепції децентралізації. Ось деякі аспекти децентралізації в цей період: У період Ренесансу та Просвітництва почалася консолідація національних держав, які замість роздробленої феодальної системи стали більш централізованими. Проте в той же час відбувалася децентралізація управління в межах цих держав, коли централізована влада надавала більше автономії місцевим установам та громадам.

В деяких країнах у цей період спостерігалася також фінансова децентралізація, коли місцевим установам було надано більшу відповідальність за збирання податків та використання фінансових ресурсів на місцях. Просвітницькі ідеї стимулювали розвиток місцевих громад та ініціатив, що сприяло збільшенню активності громадян у вирішенні місцевих питань та соціальному розвитку. Період Ренесансу та Просвітництва був часом розвитку концепцій децентралізації в управлінні та суспільстві, що відіграло важливу роль у формуванні політичних та соціальних структур національних держав та місцевих громад.

У багатьох країнах Європи процес формування національних держав включав руйнування феодальної системи, де влада була розподілена між різними феодальними володіннями. Децентралізація означала обмеження влади феодалів та перехід до централізованої державної влади. Формування національних держав призвело до появи централізованої державної влади, яка мала здатність контролювати територію та населення нації. Процес централізації влади включав у

себе консолідацію територій, створення єдиного законодавства та управління. Проте, разом із зростанням централізованої влади, відбувалася також децентралізація в межах національних держав. Це означало делегування частини влади та повноважень на місцевий рівень, такий як регіональні уряди, місцеві ради та громади. Важливою складовою децентралізації було місцеве самоврядування, яке дозволяло місцевим громадам брати участь у вирішенні місцевих питань та забезпечувати автономію у владних рішеннях. Це стимулювало розвиток місцевих ініціатив та сприяло вирішенню проблем на місцях.

Також, децентралізація грає ключову роль у процесах національних визволень та революцій, впливаючи на динаміку, спрямованість і результати цих подій. У середині XVIII століття колонії Північної Америки вирішили боротися за свою незалежність від Великої Британії. Децентралізація грала велику роль у цьому процесі, оскільки колоніальні лідери використовували місцеве самоврядування для мобілізації підтримки населення та організації військових сил. Це дало їм можливість ефективно протистояти централізованому контролю Лондону і досягти перемоги. У кінці XVIII століття французький народ піднявся проти абсолютної монархії та феодальної системи.

Децентралізація грала важливу роль у цьому процесі, оскільки революційні лідери пропагували ідеї місцевого самоврядування та автономії регіонів. Це дало змогу різним регіонам Франції виступити проти централізованої влади та визволити себе від неї.

У XX столітті Індія стала ареною боротьби за свою незалежність від британського колоніального владарювання. Децентралізація відіграла важливу роль у цьому процесі, оскільки різні регіони та етнічні групи використовували свої місцеві структури влади для організації протестів, страйків та рухів громадської непокори. Це дало можливість зміцнити національну об'єднаність та досягти незалежності від іноземного владарювання. У всіх цих прикладах децентралізація стала ключовим інструментом у боротьбі за свободу, права та національну самобутність. Вона сприяла мобілізації громадянського суспільства, забезпечувала

більш ефективну реакцію на потреби та аспірації місцевих спільнот та стала основою для формування стабільних та демократичних національних держав.

Децентралізація в конституційних моделях держав відображає спосіб організації влади та розподілу компетенцій між центральними та місцевими владними органами. Це цікава тема, оскільки вона дозволяє зрозуміти, як кожна держава обирає свій шлях управління та співвідносить централізацію та децентралізацію. У федеративних системах влада розділена між центральним урядом та децентралізованими регіональними одиницями (штатами, провінціями тощо). Ця модель передбачає велику автономію регіональних одиниць у вирішенні своїх питань, таких як освіта, охорона здоров'я, місцеві податки тощо. Центральний уряд має обмежені компетенції, але зазвичай забезпечує захист загальних інтересів та координує дії регіональних одиниць.

У юнітарних системах влада централізована у центральному уряді, який має повний контроль над усіма аспектами управління. Місцеві органи влади мають обмежені повноваження та підкоряються центральному уряду. Однак, навіть у юнітарних державах можуть бути певні рівні децентралізації, наприклад, шляхом делегування повноважень регіональним адміністраціям чи муніципалітетам.

У конфедеративній моделі влада зосереджена в руках регіональних одиниць, а центральний уряд має обмежені компетенції, які надаються йому регіональними урядами. Кожна регіональна одиниця має свою конституцію та власні законодавчі, виконавчі та судові органи. Деякі держави мають моделі, які поєднують елементи федералізму та юнітаризму. Наприклад, у Іспанії існують автономні спільноти, які мають широкі повноваження у вирішенні своїх питань, але при цьому підпорядковані центральному уряду. Конституційні моделі демонструють різноманітність підходів до децентралізації у державному управлінні та вказують на складність вибору оптимального рівня централізації чи децентралізації для кожної конкретної країни.

Слід зазначити також, що шведська модель децентралізації вважається однією з найефективніших у світі. Уряд Швеції передав значну частину влади та фінансів місцевим органам управління. Це дозволило розвинути ефективну

систему місцевого самоврядування, яка активно взаємодіє з громадськістю та вирішує проблеми на місцях, забезпечуючи високий рівень життя для мешканців. Швейцарія - це приклад успішної конфедеративної держави зі значним рівнем децентралізації. Країна складається з 26 кантонів, кожен з яких має значний ступінь автономії у владних питаннях. Ця модель сприяє політичній стабільності, культурній різноманітності та економічному розвитку.

Поряд з тим, федеративна система управління Канади надає провінціям значний ступінь автономії та повноважень. Наприклад, у сферах освіти, охорони здоров'я та економічного розвитку провінції мають право приймати власні рішення відповідно до своїх потреб та специфіки.

Ідентичний процес являє собою прийняття Конституції Індії у 1950 році започаткувало процес децентралізації у країні. Оскільки, індійська система децентралізації включає в себе місцеві ради (панчаяти), які мають значні повноваження у вирішенні місцевих питань. Ця модель дозволяє залучати громадськість до прийняття рішень та забезпечує більш ефективне управління.

Також, слід відмітити, що у Бразилії була запроваджена програма децентралізації, яка називається "Bolsa Família". Ця програма надає фінансову допомогу бідним сім'ям, проте реалізується на місцевому рівні. Це дозволяє ефективно здійснювати моніторинг та розподіл коштів, сприяючи боротьбі з бідністю та соціальною вразливістю.

Приклади ілюструють різноманітність та успішність різних підходів до децентралізації у різних країнах. Вони підтверджують важливість врахування конкретних потреб та контексту при впровадженні децентралізаційних реформ.

Отже, слід проаналізувати приклади успішних реалізацій децентралізаційних ініціатив у країнах Європейського Союзу, які можуть знайти відображення в контексті України. Децентралізація сприяє активізації міжособистісних зв'язків між українцями, та самим Союзом в цілому, тоді як початок процесу реформ підтримувався широким спектром програм і ініціатив, що мали на меті передачу відповідного досвіду з децентралізації.

Для України надзвичайно цінним є вивчення досвіду Польщі у проведенні місцевих реформ. Ці реформи беруть початок ще у 1988 році, безпосередньо після закінчення періоду комуністичного уряду. Для жителів Польщі та її політичного уряду ці реформи стали одними з найважливіших. Поляки переконані, що збудувати демократичне суспільство неможливо без відведення відповідних місць для цього. Загалом, в Польщі реформу місцевого самоврядування розпочали у кілька етапів. Важливо, що кожен новий етап розпочався лише після досягнення певних заздалегідь визначених цілей попереднім етапом, які вимірювалися конкретними кількісними показниками. Це призвело до різної тривалості кожного етапу. Проте це не означало, що спочатку реформи мали нечітке бачення, а навпаки. Усі етапи і критерії їх виконання були розроблені і суспільством затверджені ще на початку. Згодом вони лише деталізувалися.

Місцеве самоврядування в Україні та Польщі визначається як важливий суб'єкт публічної влади, який регулює баланс між централізацією та децентралізацією в системі державного управління. Це структура, яка базується на двох основних компонентах: місцевому самоврядуванні, заснованому на принципах децентралізації, та державному управлінні, заснованому на централізованих принципах. Основна відмінність між системами місцевого самоврядування в обох країнах полягає в тому, що в Україні існує державна адміністрація на рівні області та району, тоді як у Польщі державна адміністрація на рівні району відсутня, і тільки на рівні воєводства існує інститут.

Демонструємо прикладом Франції. Там втілюється концепція публічного управління, що складається з місцевих громад, що формують свої власні органи влади, та представництва центральних органів управління, які здійснюють функції загального державного контролю [12, с 134]. Схожою особливістю реформ децентралізації у Польщі, Франції та Україні є встановлення трьох рівнів публічної влади: центрального, місцевого та проміжного – регіонального. Кожен рівень має свої унікальні повноваження та компетенції, а також механізми захисту від неправомірного втручання інших рівнів у його справи. Суб'єктами децентралізації влади виступають громадяни, державні органи, місцеві та регіональні владні

структури, а також територіальні громади міст, селищ та сіл. Міжнародний досвід свідчить, що взаємодія між цими суб'єктами має базуватися на принципах децентралізації, партнерства та координації, незалежно від форми державного устрою.

У Латвії відсутні окремі уповноважені особи центральних органів влади, які б наглядали за роботою місцевих органів влади. Замість цього ці функції здійснює відповідне міністерство. А у Фінляндії представники міністерств, що працюють у регіонах, відповідають за контроль за законністю рішень місцевої влади. А до прикладу в Естонії ці обов'язки виконує старший представник району через заздалегідь створену систему адміністративних послуг [12, с 134].

В зв'язку з цим, глобалізація та інформаційні технології мають значний вплив на процеси децентралізації у сучасному світі. З одного боку, глобалізація розширює можливості взаємодії між різними регіонами та країнами, створюючи умови для обміну досвідом та інноваціями у сферах економіки, культури та політики. Це може стимулювати потребу в децентралізації, оскільки місцеві уряди та організації можуть бажати більшої автономії для ефективного використання глобальних можливостей та адаптації до змін у світовій економіці та політиці. З іншого боку, інформаційні технології надають нові можливості для збору, обробки та передачі інформації, що може полегшити реалізацію децентралізованих систем управління.

Наприклад, електронні системи управління можуть допомагати місцевим органам ефективно координувати свою діяльність, взаємодіяти з громадськістю та реагувати на зміни в реальному часі. Також варто зазначити, що глобалізація та інформаційні технології можуть створювати певні виклики для децентралізації. Типовим прикладом може вважатися , нерівномірний доступ до інформації та технологій, який може поглиблювати розриви між різними регіонами та групами населення, ускладнюючи процеси прийняття рішень на місцевому рівні.

Отже, децентралізація має привести до створення потужної демократичної держави з розвиненим місцевим самоврядуванням.

Основні риси децентралізації в країнах Європи зображені на рисунку 2.4

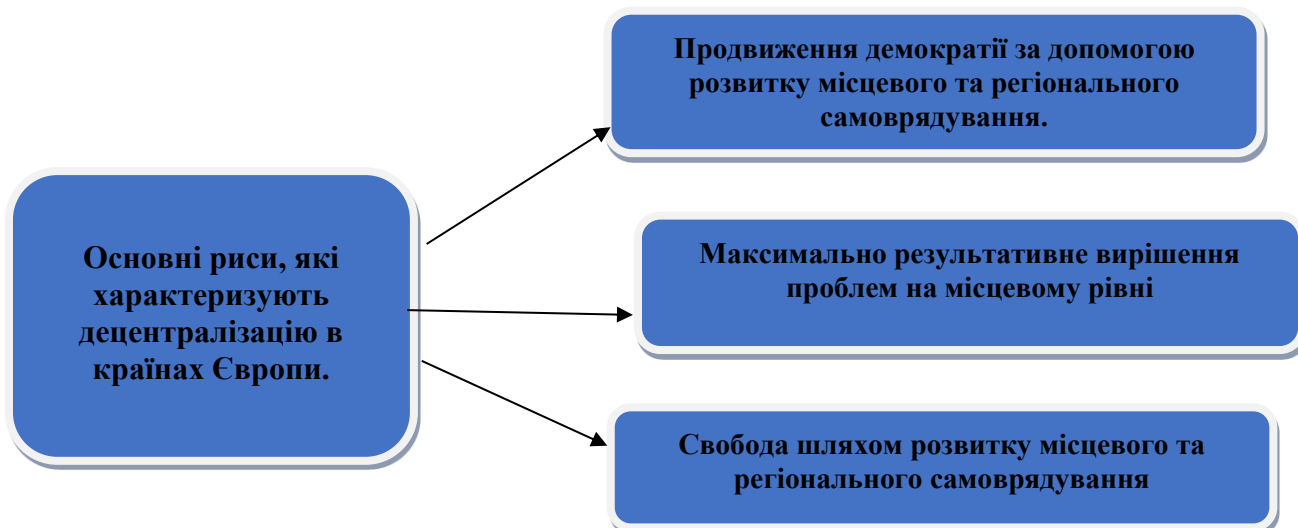

Рисунок 2.4 – Основні риси, які характеризують децентралізацію в країнах Європи

Джерело: розроблено автором на основі власних думок

Досвід реформ у зарубіжних країнах свідчить, що децентралізація відіграє важливу роль у демократизації і трансформації суспільства, переходу до інститутів, заснованих на ініціативі та відповідальності окремої людини та громади. Тенденція до широкого її впровадження спостерігається в адміністративній, політичній, бюджетно-фінансовій, соціальній сферах, сприяє розвитку людського потенціалу, відповідальності влади, покращанню якості надання державних і громадських послуг, консолідації суспільства, вирішенню економічних, правових, політичних, етнічних проблем [13, с 17].

Підкреслимо, що Україна, подібно багатьом іншим країнам, також розглядає можливість децентралізації як стратегічний напрямок для поліпшення місцевого управління та стимулювання економічного розвитку. Протягом останніх років, уряд України проводить активні реформи у сфері децентралізації, спрямовані на передачу більшої влади та фінансових ресурсів до місцевих органів влади. Ці зусилля сприяють зближенню уряду з громадянами, підвищенню якості надання комунальних послуг та стимулюванню розвитку на рівні громад. Однак, успіх децентралізації в Україні вимагає подальших зусиль у вдосконаленні законодавства, підтримці місцевих ініціатив, а також забезпеченні прозорості та відповідальності в управлінні місцевими ресурсами. Розуміння та врахування

міжнародного досвіду децентралізації може стати корисним для України в процесі подальшого розвитку своєї системи місцевого управління

РОЗДІЛ 3

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕХАНІЗМІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІСЦЕВІ ГРОМАДИ: ОЦІНКА ТА ПОРІВНЯННЯ

3.1 Оцінка впливу децентралізації на розвиток регіональних громад

У 2014 році Україна розпочала один з найамбітніших реформ у своїй новітній історії – реформу децентралізації. Ця реформа була спрямована на передачу владних повноважень, ресурсів та відповідальностей з центрального уряду на місцеві громади. Основна мета децентралізації полягала у збільшенні ефективності місцевого самоврядування та залученні громадян до управління на місцевому рівні, що в свою чергу мало сприяти соціальному та економічному розвитку регіонів

Оцінка впливу децентралізації на розвиток регіональних громад в Україні може базуватися на аналізі кількох ключових параметрів: зміни в місцевих бюджетах, залучення громадян у процеси прийняття рішень, підвищення якості місцевих послуг, та вплив на соціальну когезію.

Спершу помітним наслідком децентралізації є значне збільшення фінансових ресурсів у місцевих громадах. Завдяки передачі частини доходів від уряду до місцевих громад та розширенню їх повноважень у зборі та управлінні місцевими податками, громадам стало доступно більше коштів. І це дозволило їм інвестувати у різноманітні проекти, регіонального розвитку, що раніше часто знаходились у стані недофінансування.

Перш за все, нові повноваження ОТГ означають набуття ними права на 60% податку на доходи фізичних осіб, що раніше йшов у місцеві бюджети міст обласного значення. Це значна сума, яка дозволяє громадам самостійно планувати та реалізовувати проекти на місцевому рівні. Крім того, до місцевих бюджетів повністю залишаються інші надходження від податків, таких як єдиний податок,

податок на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності та податок на майно.

Додатково, ОТГ отримали право на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, що раніше було характерно лише для обласних та районних бюджетів та бюджетів міст обласного значення. Це означає, що громади можуть отримувати дотації та субвенції для виконання делегованих державою повноважень, таких як освітні та медичні послуги, а також субвенції на розвиток інфраструктури. Така фінансова підтримка є ключовою для забезпечення рівних умов розвитку всіх територій країни.

Нові можливості, що відкриваються перед ОТГ, також включають право здійснювати зовнішні запозичення та самостійно обирати установи для обслуговування коштів місцевих бюджетів. Це дозволяє громадам активніше впливати на економічний розвиток своєї території, залучати додаткові ресурси та ефективно управляти ними. Зазначені зміни вже показують свою ефективність. За період з 2014 по 2019 рік власні доходи місцевих бюджетів значно зросли, що свідчить про успішність децентралізаційних процесів. Це не лише підвищує відповідальність громад перед своїми жителями, але й стимулює їх до активної участі у розвитку своєї місцевості.

У загальному, децентралізація в Україні стала важливим кроком у напрямку побудови сильних, самодостатніх та відповідальних місцевих громад, які мають можливість самостійно вирішувати свої проблеми та сприяти економічному розвитку країни в цілому.

По-друге, децентралізація сприяла залученню громадян до управлінського процесу. Місцеві ради, які стали більш незалежними і мають більше повноважень, тепер можуть більше враховувати думки та потреби своїх громадян. Це спостерігається в зростаючій кількості громадських слухань, опитувань та інших форм участі громадськості у вирішенні місцевих питань.

Крім того, процес децентралізації має значний вплив на залученість виборців до проведення місцевих виборів, і його позитивна динаміка відображається у збільшенні участі громадян у виборчих процесах.

За період децентралізації місцеві громади стають більш самостійними та відповідальними за вирішення різноманітних питань у сфері місцевого розвитку. Це створює сприятливу атмосферу для активної участі громадян у виборчих процесах, оскільки вони відчують більшу власну відповідальність за майбутнє своєї громади та бажають брати участь у виборах для вибору керівництва, яке краще відповідає їхнім потребам та цінностям.

Збільшення самостійності місцевих громад також впливає на загальний характер місцевих виборів. Однією з ключових переваг децентралізації є збільшення конкуренції у виборчих процесах. Підвищення автономії місцевих громад привертає більше кандидатів до участі у виборах, оскільки вони бачать у цьому можливість впливати на місцеву політику та приймати рішення, що стосуються їхніх життєвих умов. Це стимулює змагальність та інновації у програмах кандидатів, що знову ж таки, привертає увагу виборців та підвищує їхню зацікавленість у виборах.

Окрім того, децентралізація сприяє зростанню довіри громадян до місцевих владних органів, оскільки вони більш прямо відчують вплив прийнятих рішень на своє життя. Це також підвищує бажання громадян брати активну участь у виборчих процесах та впливати на майбутнє своєї місцевої спільноти. Збільшення самостійності місцевих громад, зростання конкуренції у виборчих процесах та збільшення довіри громадян до місцевих владних органів стимулюють активну участь громадян у формуванні місцевої політики та прийнятті важливих рішень для своєї спільноти.

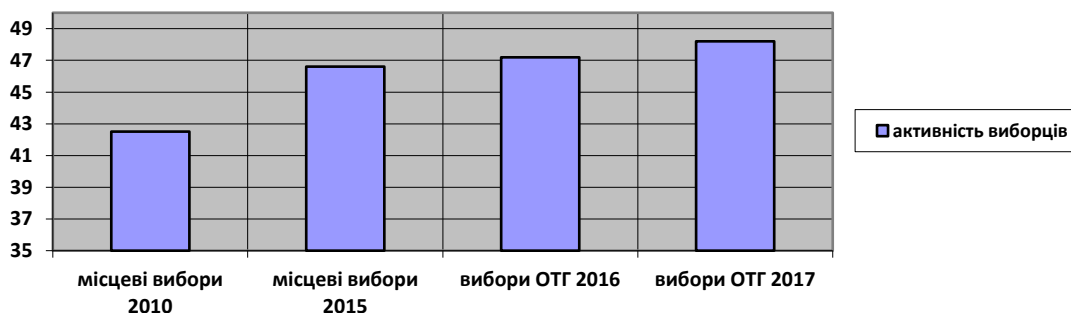

Рисунок 3.1 – Виборча фреквенція на місцевому рівні в Україні 2010-2017

Згідно з Конституцією України, народне волевиявлення може відбуватися через різноманітні форми, зокрема через вибори та референдуми. Виборча участь громадян є важливим показником здоров'я демократії в будь-якій країні. В Україні спостерігаються позитивні тенденції виборчої активності на місцевому рівні. Це означає, що все більше людей використовують своє конституційне право вибору представників у місцевих органах влади. Збільшення виборчої участі свідчить про зростання політичної свідомості та активності громадян, їх бажання брати участь у формуванні майбутнього своєї країни на локальному рівні.

Крім того, зменшення масштабів та статистики виборчих зловживань порівняно з попередніми виборами свідчить про покращення ситуації в області виборчого процесу. Це може бути результатом впровадження децентралізації влади на місцях. Важливо пам'ятати, що висока виборча участь та дотримання виборчих норм і правил є важливими складовими будь-якої демократичної системи. Вони сприяють підвищенню легітимності обраного уряду та ефективності його діяльності, а також зміцненню довіри громадян до демократичних інститутів. Таким чином, позитивні тенденції виборчої активності в Україні є важливим кроком у напрямку розвитку демократії та підтримки прав людини і громадянина.

Третій важливий аспект впливу децентралізації на регіональні громади — це підвищення якості місцевих послуг. Завдяки більшим ресурсам та кращій координації між місцевими органами влади, послуги стали доступнішими і якіснішими. Зокрема, в сільських регіонах спостерігається значне поліпшення доступу до освітніх та медичних послуг, що раніше вважалось проблематичним.

Так, децентралізація має значний вплив на підвищення якості місцевих послуг. Цей процес стимулює місцеві громади до самостійного прийняття рішень та розвитку ефективних механізмів управління, що сприяє зростанню ефективності та якості надання послуг.

Збільшення фінансових ресурсів, які стали доступними для місцевих громад внаслідок реформ децентралізації, відкриває нові можливості для покращення інфраструктури та соціальних послуг. Місцеві органи самоврядування мають більшу вільність у визначенні пріоритетів розвитку та розподілі фінансових

ресурсів, що дозволяє їм реагувати на конкретні потреби своїх громад та надавати послуги, які відповідають їхнім потребам.

Крім того, децентралізація стимулює конкуренцію між місцевими громадами у забезпеченні якісних послуг. Коли місцеві органи самоврядування виявляються в конкурентному середовищі, вони змушені працювати більш ефективно та інноваційно, щоб залучити та задовольнити своїх мешканців. Це призводить до покращення якості наданих послуг та до вдосконалення управлінських практик на місцевому рівні.

Децентралізація також сприяє залученню громадян до процесу управління та прийняття рішень щодо надання послуг. Місцеві громади, які мають більшу автономію, активно залучають мешканців до участі у визначенні пріоритетів розвитку та плануванні місцевих проектів. Це дозволяє враховувати потреби та погляди громадян у процесі надання послуг, що відповідає їхнім очікуванням та сприяє збільшенню задоволеності мешканців від місцевого управління.

Відтак, децентралізація є ключовим фактором підвищення якості місцевих послуг, оскільки вона сприяє ефективному використанню ресурсів, стимулює конкуренцію та залучає громадян до участі у процесі управління. Цей підхід дозволяє місцевим громадам створювати більш ефективну та адаптивну систему надання послуг, яка відповідає потребам та очікуванням їхніх мешканців.

Одне з головних завдань реформи децентралізації полягає в забезпеченні доступності та високої якості адміністративних послуг, що визначено в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Ця концепція була затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року під №333-р [7].

Адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи, відповідно до закону» [15].

Загалом, Закон України "Про адміністративні послуги" спрямований на поліпшення обслуговування громадян зі сторони держави. В ньому встановлені

правові принципи реалізації прав, свобод та суспільних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері адміністративних послуг. Закон визначає норми, які регламентують організацію роботи центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП). Оскільки, на сьогоднішній день розвиток мережі центрів надання адміністративних послуг є важливим етапом реформування місцевого самоврядування [15]. На сьогоднішній день основне навантаження з надання більшості адміністративних послуг в Україні (90%) лежить на місцевих державних адміністраціях, центральних органах виконавчої влади та їхніх територіальних підрозділах (які є суб'єктами надання адміністративних послуг).

Згідно з чинним законодавством, особи та установи, які мають право надавати адміністративні послуги, включають органи виконавчої влади, інші державні установи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, державні реєстратори, суб'єкти державної реєстрації та інші уповноважені законом органи.

Основним завданням сучасного етапу реформування сфери надання адміністративних послуг є створення ЦНАП в ОТГ. Ключовими напрямками роботи місцевих органів влади в даному контексті є визначення кількості ЦНАП, які необхідні для забезпечення належної територіальної доступності АП для населення ОТГ та оптимально-го переліку АП, які мають надаватись через ЦНАП [16, с 113].

Після делегування повноважень з надання найбільш популярних адміністративних послуг органів виконавчої влади на місцевий рівень, розширення переліку послуг у Центрах надання адміністративних послуг (ЦНАП) викликає ряд проблем. Основні складнощі полягають у забезпеченні ефективної взаємодії між ЦНАП та територіальними підрозділами центральних органів виконавчої влади, забезпеченні достатньої кількості кваліфікованого персоналу для надання розширеного спектру послуг, а також забезпеченні фінансування діяльності ЦНАП.

На сьогодні в Україні працює понад 800 центрів, які надають адміністративні послуги. Наприклад, аналізуючи карту мережі Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) України, можемо виявити, що цнапів все більше

і це є результатом однієї з провідних міжнародних програм, яка активно підтримує Україну в процесі децентралізації та удосконалення надання адміністративних послуг для населення, - це ініціатива «U-LEAD з Європою». Ця програма сприяла створенню ЦНАПів, орієнтованих на європейські стандарти, для забезпечення громадян якісними та оперативними адміністративними послугами. Діяльність донорських проектів в Україні на карті позначено темно зеленим кольором на рисунку 3.1 [18, с 50].

Програма "U-LEAD з Європою" є ініціативою співпраці між українським урядом та Європейським Союзом з метою розвитку місцевого самоврядування в Україні. Її основна мета - зміцнення спроможності місцевих органів влади для ефективного управління та надання якісних послуг громадянам. Програма фінансується Європейським Союзом та країнами-донорами і спрямована на підвищення прозорості, підзвітності та ефективності роботи місцевих органів влади в Україні. В рамках програми реалізуються проекти з розвитку місцевого самоврядування, підтримки реформ у сфері децентралізації та зміцнення можливостей органів місцевого самоврядування [18, с 50].

Загалом, серед основних адміністративних послуг можна виділити:

- Реєстрація актів громадянського стану, таких як народження, одруження, розлучення, смерть;
- Видача та обмін паспортів (ідентифікаційних документів);
- Реєстрація місця проживання;
- Реєстрація та обмін посвідчень водія;
- Оформлення документів на нерухомість;
- Видача дозволів на будівництво та реконструкцію;

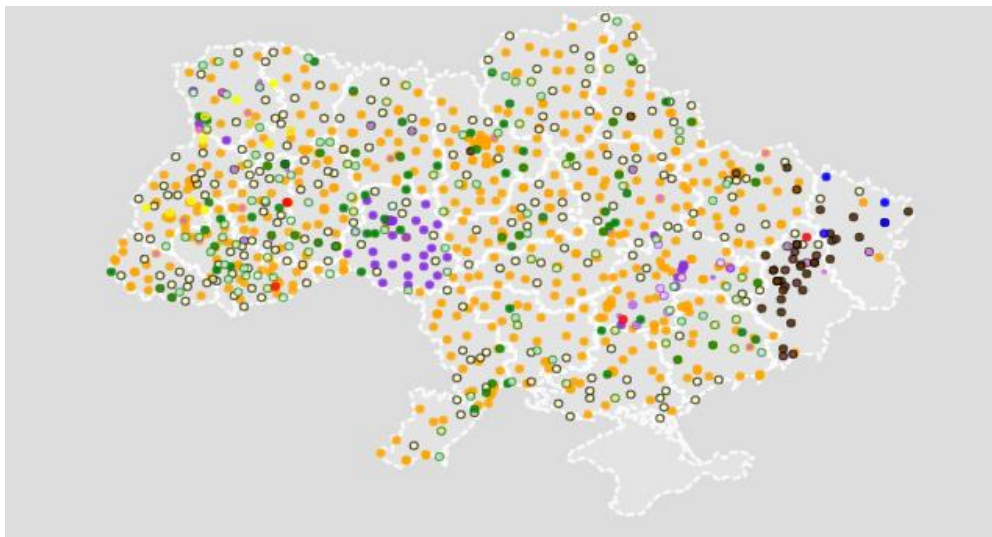

Рисунок 3.2 – Мережа Центрів надання адміністративних послуг в Україні

Джерело [17]

Військова агресія російської федерації проти України і запровадження воєнного стану не вплинули на запити громадян до сфери адміністративних послуг. Реєстрація актів цивільного стану, отримання паспортних документів, облік та захист внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), кількість яких суттєво зросла, переміщення бізнесу в більш безпечні регіони, окупація певних територій – це все ті проблеми, з якими стикнулася держава у зв'язку з початком війни. В перші дні повномасштабного вторгнення було дуже складно, оскільки були присутні проблеми, такі як: ідентифікація особи без документів через закриття реєстру; припинення роботи підрозділів Державної міграційної служби; зупинення послуг, що вимагають державних реєстрів (наприклад, реєстрація нерухомості); припинення надання послуг щодо реєстрації/декларування місця проживання і це ускладнювало інші види послуг.

Під час російської агресії у 2022 році, Україна вдало справилася з викликами у сфері адміністративних послуг, завдяки застосуванню "Дія".

Незважаючи на перебої, цей застосунок допоміг у швидкому розподілі допомоги громадянам та надавав доступ до інших корисних сервісів, включаючи заявки на компенсації та податкові декларації. Гарним прикладом, слугує програма "Є підтримка" - це проект державної допомоги, запроваджена в Україні для підтримки громадян у складних життєвих обставинах, зокрема під час воєнного

конфлікту та кризових ситуацій. Ця програма надає матеріальну допомогу та соціальні пільги для населення, яке потребує допомоги через втрату житла, роботи, або інші тяжкі обставини, пов'язані з воєнними подіями. Громадяни можуть отримати фінансову підтримку, а також отримувати консультації та інші соціальні послуги через спеціальні платформи та мобільні додатки, що надаються державою. Програма "Є підтримка" спрямована на забезпечення соціального захисту та допомоги громадянам в умовах кризових ситуацій.

Застосування технологій та інформаційних систем у сфері адміністративних послуг має значний вплив на ефективність та доступність цих послуг для населення та бізнесу. Завдяки цифровізації адміністративних процесів можливе спрощення процедур, зменшення бюрократичних перешкод, підвищення якості та швидкості надання послуг. Однією із таких новітніх технологій вважається ДІА. У контексті адміністративних послуг, дія означає перехід від традиційних, паперових процесів до цифрових інтерфейсів та електронних сервісів. Це включає в себе створення електронних платформ для зручного подання документів, отримання послуг та спілкування з державними установами через Інтернет.

Дія" - це інноваційний інформаційний портал та мобільний додаток, створений для спрощення взаємодії між державою та громадянами України. Цей застосунок впроваджений з метою полегшення доступу до державних послуг, зниження бюрократичних бар'єрів та покращення якості обслуговування населення. Основні функції "Дії" включають можливість отримання інформації про доступні державні послуги, подачу заяв та документів в електронному форматі, відстеження їх стану та отримання відповідного результату [19, с 84]. Цей застосунок став ефективним інструментом для спрощення багатьох адміністративних процедур, зокрема реєстрації бізнесу, отримання соціальних виплат, звернень до влади та інших аспектів взаємодії з державними установами.

На нашу думку однією з ключових переваг "Дії" є зручність та доступність для користувачів. Завдяки цьому застосунку громадяни можуть швидко та ефективно отримати необхідні послуги без зайвих черг та витрат часу. Крім того, "Дія" сприяє підвищенню прозорості та відкритості діяльності державних установ,

а також зменшенню корупції та недоліків у системі надання адміністративних послуг.

Застосунок "Дія" відображає позитивний напрямок розвитку державного управління в Україні, сприяючи побудові ефективної та відкритої системи взаємодії між державою та громадянами. Його успішне впровадження відображає зростаючу важливість використання інформаційних технологій для поліпшення якості життя громадян та розвитку країни в цілому. Усього за останні періоди досягнення у розвитку та вдосконаленні застосунку "Дія" вражають своєю розмаїтістю та значущістю. Впроваджено 16 нових послуг та 3 цифрові документи в застосунку "Дія", що значно розширило можливості громадян та спростило їхні адміністративні процедури в незалежності від місця проживання. Наразі з 2022 року 1,4 мільйони громадян залишило заявку про допомогу внутрішньо переміщеним особам, що свідчить про велику потребу та ефективність цієї ініціативи. Окрім цього, запроваджено нову програму доступного кредитування житла "єОселя", ініційовану Президентом України. У гострі періоди війни, дефіцит часу стає критичним фактором у забезпеченні належних адміністративних послуг громадянам. У такі моменти розробка та впровадження ефективних заходів стає необхідністю для забезпечення оперативного та якісного обслуговування населення. Уряд України виявив чутливість до цієї проблеми та прийняв ряд стратегічних рішень, спрямованих на поліпшення ситуації [20].

Одним із таких важливих кроків було продовження строку дії «протермінованих» паспортів та посвідчень водія. Це заходи, спрямовані на запобігання можливим ускладненням для громадян у зв'язку з недостатнім часом на оформлення документів, що може виникнути через військову обстановку. Такі рішення сприяють збереженню швидкості та простоти отримання необхідних документів, що є критичним у важливі моменти.

Додатково, перенесення місця виплат пенсій і соціальної допомоги незалежно від зареєстрованого місця проживання, автоматичне продовження соціальних виплат та телефонне підтвердження статусу безробітного є прикладами ефективного реагування урядових структур на потреби населення в умовах

військової дії. Такі заходи спрощують процедури та забезпечують доступність соціальних пільг, що особливо важливо у непевний час конфлікту.

Застосування нових технологічних засобів, таких як «Документ», яке дозволяє укладати шлюб протягом доби за допомогою відеозв'язку та свідків, є ще одним кроком у напрямку забезпечення зручності та ефективності процесу надання адміністративних послуг. Такі інновації дозволяють громадянам отримувати необхідні документи та послуги без зайвих затримок та ускладнень, навіть у найскладніші періоди.

Отже, реалізація таких стратегічних заходів демонструє готовність та здатність урядових органів ефективно впоратися з викликами військового конфлікту та забезпечити належне функціонування системи адміністративних послуг для населення в умовах кризи. Тому, у контексті військового конфлікту, децентралізація стає ще більш актуальною, оскільки місцеві органи влади повинні мати здатність ефективно реагувати на зростаючі потреби та виклики, що виникають через воєнний стан. Зокрема, в умовах війни, швидке та ефективне надання адміністративних послуг може зберегти життя, що є найголовнішим та сприяти забезпеченню потреб вразливих груп населення.

Потрібно розуміти, що система надання адміністративних послуг повинна бути доступною для всіх верств суспільства, незалежно від їхнього доступу до електронних сервісів. Хоч застосунок "Дія" став важливим інструментом для багатьох громадян, не можна забувати про тих, хто не має можливості користуватися цифровими технологіями. Тому важливо, щоб Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП) продовжували забезпечувати доступ до послуг для тих, хто не використовує застосунок "Дія". Це означає, що інформація про доступні послуги має бути доступною для всіх і чітко комунікуватися споживачам. Але не потрібно забувати, що в сучасному цифровому світі важливо також розвивати інфраструктуру та забезпечити широкосмуговий доступ до Інтернету по всій країні, особливо в сільських районах. Це допоможе подолати цифровий розрив, зробити електронні послуги доступними для більшої кількості людей, а також створить нові робочі місця та зменшить міграцію мешканців сіл до

міст. Забезпечення широкосмугового доступу до Інтернету є ключовим елементом створення відкритого та доступного суспільства, де кожен може скористатися перевагами цифрових технологій. Оскільки головно метою розвиток системи надання адміністративних послуг повинен ґрунтуватися на принципах доступності, рівності та інклюзивності, забезпечуючи, що всі громадяни мають рівний доступ до необхідних сервісів, незалежно від їхнього місця проживання чи певних технічних можливостей.

З метою сприяння покращенню якості та швидкості надання органами державної влади та місцевого самоврядування адміністративних послуг держава зробила низку важливих кроків. Так, 17 лютого 2022 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про адміністративну процедуру», завдяки якому має бути забезпечений належний баланс між інтересами громадян, суспільства й обов'язками держави. Ухвалення Закону України «Про адміністративну процедуру» – це новий етап у взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування як з громадянами, так і з бізнесом. Слід звернути увагу на те, що положення Закону направлені на прискорення ухвалення рішення та оптимізацію комунікації особи з публічною адміністрацією. Завдяки цьому процедура взаємодії стане уніфікованою, орієнтованою на потреби громадян і бізнесу, ефективною та прозорою [21].

У сучасному світі, де технології стають не лише інструментом, але й серцевиною суспільного прогресу, важливість інновацій у сфері громадського життя стає надзвичайно очевидною. "Дія. Цифрова громада" народжується у цьому контексті як механізм, який не лише спрощує життя громадян, але й відкриває шлях до нового рівня взаємодії між владою та громадою. Дія. Цифрова громада" представляє собою інноваційний сервіс, який створює віртуальний ринок цифрових продуктів для вирішення потреб громад. Цей сервіс дозволяє громадянам ефективно та оперативно вирішувати різноманітні питання без необхідності відвідувати державні установи.

Однією з ключових переваг "Дії. Цифрової громади" є здатність встановлювати або підтримувати зв'язок між державними органами та мешканцями

громади. Цей сервіс створює прозорий механізм для прийняття важливих рішень, що мінімізує ризики корупції та сприяє підвищенню рівня довіри до місцевої влади. Завдяки доступності та прозорості процесів управління, "Дія. Цифрова громада" сприяє підвищенню якості життя громадян та зміцненню демократичних цінностей. Дія. Цифрова громада" є важливим кроком у напрямку розвитку такої електронної демократії, де кожен житель має можливість напряду впливати на розвиток своєї громади.

Цей цифровий сервіс відкриває двері для активної участі громадян у формуванні громадських ініціатив та обговоренні важливих питань, які стосуються якості життя в їхній громаді. Через е-петиції, е-консультації та інші електронні інструменти, жителі мають можливість висловлювати свої ідеї та пропозиції безпосередньо владі, а також брати участь у громадських обговореннях. Цей сервіс також сприяє підвищенню соціальної відповідальності та свідомості громадян. Забезпечуючи доступ до інструментів, які дозволяють активно взаємодіяти з місцевою владою. Як приклад, використання цифрових технологій у сфері житлово-комунального господарства відкриває широкі можливості для трансформації цієї галузі та покращення якості життя мешканців. Застосування інноваційних онлайн-сервісів дозволяє оптимізувати роботу комунальних служб та забезпечує зручність взаємодії з користувачами. Один з ключових аспектів переваг цифровізації комунального господарства - це мінімізація витрат. За допомогою автоматизації та оптимізації процесів, можна ефективно використовувати ресурси та зменшити витрати на утримання і обслуговування муніципальної інфраструктури. Завдяки цьому, мешканці мають змогу звертатися до комунальних служб онлайн, подавати заявки на ремонт чи інші комунальні послуги, а також спростити процес оплати за надані послуги через Інтернет.

Також Дія. відіграє ключову роль у розвитку електронних медичних послуг, що робить їх доступними для громадян. Це сприяє покращенню доступності та якості медичної допомоги, а також сприяє цифровій трансформації сфери охорони здоров'я. Однак, успішна реалізація цифрової трансформації вимагає конкретних стратегічних напрямків та завдань.

Одним із важливих стратегічних напрямків є забезпечення прозорості фінансування системи охорони здоров'я. Це означає не лише забезпечення прозорості у витратах на медичні послуги, але й ефективне управління ресурсами для забезпечення доступності та якості медичної допомоги для всіх громадян.

Нові можливості для бізнесу в медичній сфері є ще одним важливим аспектом цифрової трансформації. Відкриття ринку для інноваційних медичних технологій та послуг стимулює розвиток нових підходів до надання медичної допомоги та сприяє впровадженню передових технологій в сфері охорони здоров'я.

Розвиток програми eHealth є ключовим завданням у впровадженні цифрової трансформації в охороні здоров'я. Ця програма спрямована на створення інтегрованої електронної системи збору, обробки та обміну медичною інформацією, що покращує доступність та якість медичних послуг для громадян.

Захищеність даних є ще однією ключовою складовою цифрової трансформації в сфері охорони здоров'я. Забезпечення конфіденційності та безпеки медичної інформації є важливим завданням для забезпечення довіри громадян до електронних медичних послуг. Створення онлайн-платформ для міжнародних програм із охорони здоров'я, медичної та фармацевтичної освіти і науки в Україні є важливим кроком у розвитку медичної галузі. Це сприяє обміну досвідом та знаннями, підвищує кваліфікацію медичних працівників та забезпечує доступ до передових методів діагностики та лікування для громадян.

Відлунням швидко зростаючого та непередбачуваного розвитку технологій є поява та розвиток концепцій "електронне місто", "електронний регіон" та "смарт-сіті". Ці концепції відображають перехід від традиційного управління містом до інтеграції новітніх технологій для створення ефективного та зручного середовища для мешканців.

Smart City забезпечують інноваційні сервіси та рішення у таких сферах, як транспорт, енергетика, освіта, охорона здоров'я та інші. Наприклад, це може включати системи "розумного" транспорту, енергетичного управління, цифрові платформи для взаємодії між мешканцями та органами влади, а також системи моніторингу стану довкілля та безпеки міста. Смарт-сіті також покликані створити

умови для збалансованого розвитку міст, забезпечуючи зручність та доступність послуг для всіх категорій населення. Хочу розглянути цей аспект більш детально на прикладі «Smart City» – Дрогобич. У своїй стрімкій та нестримній меті розвитку, місто стає живим прикладом того, як сучасні технології можуть стимулювати перехід до концепції смарт-міста. У 2019 році місто впроваджувало низку інноваційних інструментів для активного включення громадян у процеси управління та розвитку [22].

Одним із ключових інструментів стала бюджетна участь, що відображає прагнення влади слухати та реалізовувати ідеї та проекти, запропоновані громадянами. Це стимулює громадську активність та сприяє більшій відповідальності за вирішення міських проблем.

Також, громадяни міста Дрогобич активно використовують зусилля для захисту своїх інтересів та підтримки вирішення важливих питань.

Не менш важливими стали інструменти е-участі, такі як електронні петиції та платформи смарт-сіті. Це дає можливість громадянам активно висловлювати свої думки, вносити пропозиції та брати участь у важливих міських процесах, навіть не виходячи з дому. Ця система дозволяє швидко та зручно створювати, підписувати та обговорювати електронні петиції з найважливіших проблем, які стосуються соціального та економічного розвитку, а також інфраструктурних питань у місті. Користувачі можуть додавати до своїх петицій відео та фото матеріали, щоб ілюструвати проблему та залучити більше уваги до неї.

Останнім, але не менш важливим, є місцеві ініціативи, що дають громадянам можливість активно залучатися до прийняття та реалізації управлінських рішень на рівні громади. Це стимулює виникнення нових ідей та проектів, які відповідають конкретним потребам місцевої спільноти.

Таким чином, Дрогобичька громада своїм прикладом показує, що що смарт-сіті - це не просто автоматизація життєдіяльності міста, але й перетворення його в дійсно "розумне" місто. Ця ініціатива передбачає проведення регулярних зустрічей, на яких активні учасники можуть зареєструватися в спеціальну програму

"Дрогобич - Smart City" та брати участь у різноманітних заходах та ініціативах, спрямованих на розвиток міста.

Однією з ключових компонентів цієї програми є "Розумне урядування", яке передбачає забезпечення депутатів міської ради та службовців необхідною інформацією для якісної підготовки та прийняття рішень. Особлива увага приділяється залученню депутатів до усіх етапів реалізації стратегії розвитку міста - від розробки програм та проєктів до контролю за їх впровадженням. Важливим аспектом є також залучення різних сегментів населення до участі в програмі, серед яких студентська молодь, старшокласники, громадські активісти.

3.2 Порівняльний аналіз ефективності різних моделей децентралізації управління на прикладі конкретних регіонів

На початку 2020 року показники формування спроможних громад у різних регіонах України змінилися незначно. Рейтинг областей, що лідирують у проведенні реформи децентралізації, включав Житомирську, Дніпропетровську, Чернігівську, Хмельницьку та Запорізьку області. Важливо зазначити, що порівняно з початком 2019 року Волинську область у п'ятірці лідерів замінила Дніпропетровська. Водночас, до кінця рейтингового списку, тобто до областей з найменшими успіхами у формуванні спроможних громад, належали Київська, Львівська, Закарпатська, Вінницька та Кіровоградська області. Примітно, що Закарпатська область приєдналася до переліку тих регіонів, де на початок 2020 року були затверджені перспективні плани формування територіальних громад. Це свідчить про поступовий, хоча й нерівномірний, прогрес у впровадженні реформи по всій країні.

Протягом останніх двох років, внаслідок повномасштабної війни, суттєво змінився список громад з найбільшими обсягами реверсних дотацій. З першої десятки найуспішніших громад зникли такі ключові промислові центри, як

Харківська, Запорізька, Енергодарська та Маріупольська громади. У 2023 році на десять громад припадало понад 50% усього обсягу реверсних дотацій. Серед них шість громад — обласні центри: Дніпровська, Львівська, Черкаська, Вінницька, Полтавська, Житомирська міські громади. Також до цього переліку увійшли Криворізька, Яворівська, Мукачівська міські громади та Черкаська селищна громада. У 2023 році Житомирська, Яворівська, Мукачівська міські громади та Черкаська селищна громада вперше потрапили до списку громад із найбільшими реверсними дотаціями.

Досвід роботи та успішні практики об'єднаних територіальних громад (ОТГ), що вже функціонують, є ключовими чинниками для подальшого просування реформи децентралізації. Активна участь жителів, громадських організацій та місцевого бізнесу в цьому процесі є надзвичайно важливою. Ефективні комунікації та співпраця між органами місцевого самоврядування, населенням та підприємцями створюють сприятливі умови для сталого розвитку територій. Це призводить до збільшення надходжень податків до місцевих бюджетів.

Завдяки цій взаємодії підвищується громадська активність, і виборці починають більш відповідально ставитися до виборів місцевих депутатів та голів рад. Така залученість сприяє формуванню більш прозорої та ефективної системи управління, що в свою чергу, позитивно впливає на розвиток громад і покращення якості життя їх мешканців. Таким чином, досвід діючих ОТГ демонструє, що успіх реформи децентралізації значною мірою залежить від спільних зусиль усіх учасників процесу.

1. Дніпропетровська область

Дніпропетровська область є одним із провідних регіонів України у впровадженні реформи децентралізації. Перспективний план формування територій громад Дніпропетровської області було ухвалено рішенням обласної ради від 27 травня 2015 р. № 641-31/VI та затверджено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2015 р. № 846 (із численними 21 змінами наступних років)³⁹. Згідно з цими документами в області було заплановано створення 93 спроможних громад. Рішенням Дніпропетровської обласної ради від

13 грудня 2019 р. № 537-20/VII до списку громад було внесено зміни, їхня кількість зменшилася до 91 одиниці [23]. На початок 2020 року Дніпропетровська область майже завершила перший етап децентралізації. Кількість районів зі стовідсотковим покриттям об'єднаними територіальними громадами (ОТГ) значно зросла, і тривав процес об'єднання сільських територій навколо міст обласного значення. Втім, залишалося створити ОТГ в трьох районах, де охоплення територій ОТГ було найменшим.

Коли весною 2020 року Уряд остаточно затверджував перспективні плани формування територій громад, з'ясувалося, що з раніше створених ОТГ Дніпропетровської області десять були запропоновані для приєднання до інших громад. Це рішення відображало прагнення до оптимізації та підвищення ефективності управління. У травня 2020 року Кабінет Міністрів України затвердив остаточний Перспективний план формування громад Дніпропетровської області, який охоплював 100% території регіону. В результаті було визначено остаточну кількість спроможних територіальних громад, яка становила 85 одиниць. Цей процес демонструє прагнення Дніпропетровської області до завершення реформи децентралізації та створення ефективної системи місцевого самоврядування. Завдяки активній роботі та коригуванню планів область успішно просувається до повного охоплення всіх територій ОТГ, забезпечуючи кращі умови для розвитку місцевих громад та підвищення якості життя їх мешканців. За роки реформи децентралізації найбільші зміни в Дніпропетровській області торкнулися інфраструктури. Новоутворені громади зосередили свої зусилля саме на розбудові та відновленні інфраструктури. Відновлення доріг стало пріоритетом, оскільки якісні транспортні шляхи є критично важливими для розвитку регіону. Поліпшення умов у соціальних об'єктах сприяло підвищенню якості життя місцевих жителів. Заклади первинної медичної допомоги, оновлені та оснащені новітнім обладнанням, забезпечили доступ до якісних медичних послуг. Школи та інші дитячі навчальні заклади стали сучасними і безпечними місцями для навчання і розвитку дітей. Бібліотеки та будинки старост відновили свою функціональність, ставши центрами громадського життя. Особлива увага була приділена системам

водовідведення, що сприяло поліпшенню екологічної ситуації та здоров'я мешканців. Запуск роботи центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) забезпечив швидкий і зручний доступ громадян до адміністративних послуг, що значно спростило їхнє повсякденне життя. Загалом, інфраструктурні зміни стали основою для розвитку новоутворених громад. Вони не лише покращили якість життя мешканців, але й створили передумови для подальшого економічного та соціального розвитку регіону. Завдяки децентралізації Дніпропетровська область змогла досягти значних успіхів у відновленні та модернізації своєї інфраструктури, що стало запорукою сталого розвитку територій.

Одним із найяскравіших прикладів успішної децентралізації в освіті є Солонянська опорна школа в Солонянській селищній раді ОТГ. Цей заклад став взірцем нових підходів у навчанні та організації освітнього процесу. До Солонянської опорної школи підвозять дітей з 15 навколишніх сіл, що дозволяє забезпечити якісну освіту навіть у віддалених населених пунктах.

Хоча дороги до школи можуть бути незручними, це компенсується сучасною інфраструктурою закладу. У школі є оснащені кабінети, де учні можуть виконувати лабораторні роботи та дослідження. Спортивне обладнання дає можливість займатися фізичною активністю, а простори для відпочинку та розвитку створюють комфортні умови для учнів.

Цей приклад демонструє, як децентралізація сприяє підвищенню якості освіти в регіонах. Створення опорних шкіл, які забезпечують високі стандарти навчання і розвитку, стає можливим завдяки активній участі місцевих громад та підтримці з боку держави. Солонянська опорна школа є показовим прикладом того, як освітні реформи можуть призводити до реальних змін, покращуючи життя дітей та сприяючи розвитку сільських територій. Дніпропетровщина, як один із регіонів, активно втілює принципи децентралізації, що призводить до значного розширення бюджетних можливостей новостворених громад. Під керівництвом місцевої влади, громади Дніпропетровщини не лише отримують збільшення бюджетних коштів, але й володіють повною автономією у визначенні своєї стратегії та напрямків розвитку. Неабияким досягненням є збільшення обсягів доходів бюджетів області

та обласного центру, яке стало можливим завдяки реформі децентралізації. Це свідчить про успішність та ефективність нової системи управління, яка сприяє розвитку регіональних громад та зміцненню їхньої фінансової стабільності.

Бюджет Дніпропетровської області на 2019 р. становив 18,3 млрд грн, з яких 6,3 млрд грн – власні доходи (збільшення на 1,1 млрд грн порівняно з 2018 р. та на 2,4 млрд грн – порівняно з 2017 р.). Основні джерела надходжень – податок на доходи фізичних осіб у розмірі 3,3 млрд грн та 1,9 млрд грн податку на прибуток підприємств, решта – плата за використання надр, рента, спеціальне водокористування (для порівняння: власні планові доходи бюджету сусідньої Запорізької області в 2019 р. мали становити 2,6 млрд грн). Із власних доходів 3,5 млрд грн (50–55 %) виділено на бюджет розвитку, зокрема будівництво шкіл, садків, амбулаторій та стадіонів. Для обласного центру загальний обсяг доходів міського бюджету на 2020 р. (без урахування трансфертів із державного бюджету) було визначено в сумі 10,5 млрд грн, що на 6,7 % більше від очікуваних надходжень за 2019 р. (9,9 млрд грн) [23].

Отже, результатом цієї трансформації є не лише економічне зростання, а й підвищення якості життя мешканців регіону. Збільшення фінансових ресурсів сприяє розвитку інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та соціальних програм, що є ключовими компонентами сталого розвитку. У цьому контексті, регіон Дніпропетровщини стає яскравим прикладом успішної реалізації децентралізації, де місцеві громади отримують широкі можливості для самореалізації та забезпечення процвітання своїх територій.

2. Харківська область

У східних регіонах України, зокрема на Харківщині, процес реформування місцевого самоврядування мав свої особливості, які визначили динаміку формування та розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Відмінності у реформуванні в цьому регіоні викликані наявністю жорсткої управлінської вертикалі, яка зберігалася ще з радянських часів у вигляді районних державних адміністрацій та районних рад. На Харківщині голови сільських та селищних рад були фактично підпорядковані цій вертикалі у питаннях формування та розподілу

бюджетних коштів, дотацій, управління майном. Це спричиняло значний спротив у початковому періоді реформи, який зумовлювався спадковими командно-адміністративними практиками. Місцеві ради не бажали втрачати контроль та владу, тому відверто виступали проти ідеї децентралізації та передачі більшої автономії місцевим громадам. Також вплив на реформування мав і геополітичний контекст. Близькість Харківщини до кордону з країною-агресором, а також наявність великої кількості внутрішньо переміщених осіб з Луганської та Донецької областей, сприяли формуванню певної ментальної реакції на реформи. Частина місцевого населення мала опозиційні настрої та не була готовою приймати нові підходи у владі та управлінні. У цілому, процес децентралізації на Харківщині виявився складним і багатоаспектним, зустрічаючи спротив як з боку місцевої еліти, так і з боку частини населення. Однак необхідність виходу з вікових патерналістських моделей управління та побудова більш демократичного та ефективного місцевого самоврядування надає цьому процесу стратегічного значення для подальшого розвитку регіону.

У 2015 році на Харківщині спостерігалось значне ускладнення у формуванні об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Незважаючи на те, що було заплановано утворення 60 ОТГ згідно з Перспективним планом, насправді жодна з них не була завершена до кінця цього року. Попри старт майже 40 ініціатив щодо створення потенційних ОТГ, багато з них зіткнулися з труднощами через місцеві вибори, які відбулися у жовтні 2015 року, та прихід на посади нових керівників і депутатів.

Ця ситуація примусила розпочати процеси об'єднання знову, що було складно здійснити знову через короткий час після виборів. Проте до 2019 року було створено 24 ОТГ, що складає майже 40% від запланованої кількості. Цей прогрес став можливим завдяки діяльності Центру розвитку місцевого самоврядування Харківської області, створеного за підтримки Програми «U-LEAD з Європою». Центр розвитку місцевого самоврядування зосереджував свою роботу на консультаціях, роз'яснювальній діяльності, підтримці ОТГ та організації навчальних заходів. Його дії сприяли створенню благоприятного середовища для розвитку та функціонування ОТГ, забезпечуючи їм необхідну підтримку та

інформаційні ресурси для успішної діяльності. Виходячи з цього, у Харківській області утворені об'єднані територіальні громади (ОТГ) відзначалися високою спроможністю та стабільним розвитком, що відрізняло їх від ОТГ у інших регіонах України. Важливим показником цієї успішності стала чисельність населення в цих громадах. Згідно з даними експертів, усі ОТГ Харківщини мали чисельність понад 5 тисяч осіб, а більше половини з них — понад 10 тисяч жителів. Цей високий рівень чисельності свідчив про значний потенціал громад для реалізації різноманітних розвиткових проектів та програм. Стабільний приріст населення у громадах сприяв збільшенню грошових потоків та розвитку інфраструктури. Висока чисельність також вказувала на стійкість та внутрішній розвиток громад, які мали достатній резерв для реалізації стратегічних цілей.

Цей успіх ОТГ Харківщини можна пояснити ефективними управлінськими практиками, активною підтримкою з боку місцевої влади та залученням громадськості до процесу прийняття рішень. Крім того, підтримка та консультації з боку Центру розвитку місцевого самоврядування Харківської області, організованого за підтримки Програми "U-LEAD з Європою", також сприяли успішному формуванню та функціонуванню ОТГ.

Аналіз показників фінансової діяльності ОТГ Харківщини (за 2019 р.) підтверджує правильність підходів при формуванні ОТГ. Зокрема, три ОТГ області — Нововодолазька, Великобурлуцька та Лозівська — повністю збалансовані, мають нульовий рівень дотації; ще три ОТГ мають реверс до Державного бюджету: Коломацька — 0,8 %, Роганська — 5,1 %, Наталинська — 18 %; сім ОТГ отримують базову дотацію до 10 % від обсягу власних надходжень, дві ОТГ отримують базову дотацію до 13 % від обсягу власних надходжень, одна ОТГ (Оскільська) має найбільшу (19,6 %) базову дотацію в області. Зауважимо, що найвищий рівень базової дотації серед ОТГ інших областей України становить 63,5 %. Також слід наголосити, що сім ОТГ Харківщини мають доходи загального фонду понад 5 тис. грн на одного жителя, а середнє значення по ОТГ України — 4737,7 грн. Згідно із затвердженим Перспективним планом Наталинську ОТГ заплановано збільшити за рахунок приєднання територій іще чотирьох сільських рад, що значно скоротить

вилучення з бюджету громади та уможливить підвищення спроможності територій, які приєднуватимуться. [23]

На Харківщині об'єднані територіальні громади (ОТГ) проявили високу фінансову спроможність, що дозволило їм реалізовувати плановий розвиток своїх територій. На відміну від багатьох інших регіонів, на Харківщині всі ОТГ отримали підтримку Центру розвитку місцевого самоврядування області, що сприяло розробці стратегій розвитку до 2027 року.

У результаті моніторингу Міністерства розвитку громад та територій України виявлено, що з 2017 року Харківська область займала 14 місце серед 24 областей за загальним рейтингом. Однак, за показниками спроможності території область утримувала перше місце.

Це свідчить про успішний та системний підхід до розвитку громад на Харківщині. Заохочує досвід цього регіону, який демонструє, що ефективна співпраця між місцевою владою, Центром розвитку місцевого самоврядування та громадянами сприяє сталому розвитку регіону та підвищенню якості життя населення.

3. Одеська область

Одеська область посідає 19 місце в урядовому рейтингу областей щодо формування спроможних громад. У регіоні станом на 1 березня 2020 р. було створено 39 об'єднаних територіальних громад: 5 міських, 11 селищних, 23 сільських. До складу ОТГ увійшли 34 % місцевих рад області [23]. Протягом 2016-2017 років в Одеській області спостерігалось найактивніше становлення об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Перша спроба об'єднання в 2015 році призвела до утворення восьми ОТГ. Варто відзначити, що в порівнянні з іншими регіонами південної України, Одеська область виділялася своїм лідерством за кількістю новостворених ОТГ. Наприклад, в той час, коли в Херсонській та Миколаївській областях було утворено лише по одній-дві ОТГ. Значний прогрес був досягнутий у 2017 році, коли було створено аж 14 ОТГ. Цей період відзначився великими зусиллями та позитивним настроєм стосовно об'єднання громад, що дозволило швидко та успішно реалізувати створення нових ОТГ. У Одеській області громади

вирішували самостійно, чи об'єднуватись, не дотримуючись запропонованих обласною адміністрацією варіантів у Перспективному плані. Це призвело до того, що багато ОТГ створювалися за власними уявленнями і не відповідали вимогам Плану, що ускладнювало їхнє функціонування. Після чого уряд вирішив вносити зміни у Перспективні плани після формування ОТГ, щоб не уповільнювати процес реформи. У Перспективному плані не було враховано жодного міста обласного значення в Одеській області. Сім таких міст залишилися поза межами реформи. Не лише міста, а й їхні прилеглі населені пункти не проявляли ініціативи щодо об'єднання в ОТГ.

Узагальнюючи можна сказати що , низький рівень участі громад Одеської області у реформі обумовлений пасивністю місцевих лідерів, впливом обласних та народних депутатів, і неефективною діяльністю місцевих органів виконавчої влади у впровадженні реформи. Одним із чутливих аспектів є проведення муніципальної консолідації в районах, де проживають етнічні меншини, яке зустрічає опір через страхи та політичний вплив. Отже, необхідно розробити ефективну та інклюзивну систему прийняття рішень, яка враховуватиме інтереси всіх населених пунктів поліетнічної ОТГ. Таким чином, порівняльний аналіз показує, що ефективність децентралізації в різних регіонах України може значно відрізнятись, що пов'язано з різницею в локальних умовах, підходах до управління та готовності місцевих громад до прийняття нових викликів.

3.3 Пропозиції щодо підвищення ефективності децентралізації

Децентралізація в Україні займає особливе місце у реформуванні державного управління та місцевого самоврядування, маючи на меті зміцнення ролі місцевих громад у прийнятті рішень і розподілі ресурсів. Акцент на розвитку місцевих громад є ключовим для підвищення їх економічного та соціального

потенціалу. Тому, основною метою цього розділу є висвітлення пропозицій, спрямованих на підвищення ефективності децентралізаційних процесів в Україні.

Перш за все, необхідно зосередитися на забезпеченні адекватного фінансування громад. Незважаючи на значне розширення бюджетних повноважень громад після реформи, багато місцевих рад все ще стикаються з проблемою недостатнього бюджетного забезпечення, особливо в частині коштів на інфраструктурні проекти. Пропонується розробка механізмів державної підтримки, які б дозволили більш ефективно розподіляти кошти, зокрема через впровадження принципів пропорційного фінансування з урахуванням особливостей кожної громади.

Другий аспект, який потребує уваги, це зміцнення інституційних здібностей громад. Важливо створити умови для розвитку кадрового потенціалу місцевих самоврядувань, що включає тренінги, семінари та інші освітні програми для представників місцевих рад та адміністрацій. Це дозволить їм ефективніше управляти ресурсами та реалізовувати різноманітні проекти, що відповідають потребам жителів.

Третім напрямком є вдосконалення законодавчої бази, що регулює процеси децентралізації. Необхідно забезпечити більшу прозорість та відкритість у прийнятті рішень на місцевому рівні. Зокрема, можна розглянути можливість внесення змін до законодавства для спрощення процедур отримання дозволів на нові будівництва та інші види економічної діяльності, що могло б стимулювати місцевий розвиток.

Четверте, потрібно забезпечити громадську участь у процесах управління. Важливо, щоб мешканці громади мали можливість висловлювати свої ідеї та брати участь у формуванні місцевих бюджетів через механізми прямої демократії, такі як громадські слухання, референдуми та інші форми консультацій. Це сприятиме збільшенню довіри до місцевої влади і зміцненню місцевого самоврядування.

П'ятою рекомендацією є інтеграція сучасних технологій у процеси управління на місцевому рівні. Впровадження цифрових інструментів може значно поліпшити доступність і якість муніципальних послуг, сприяти відкритості даних і

підзвітності місцевих чиновників. Інноваційні технологічні рішення, такі як електронне голосування, онлайн-реєстрація на послуги та електронні опитування, мають великий потенціал для зміцнення взаємодії між громадянами та владою.

Наостанок, важливо зазначити, що всі ці пропозиції мають бути реалізовані з урахуванням специфіки кожної окремої громади. Це включає географічні, економічні та культурні особливості, що дозволить добитися максимальної ефективності від проведених реформ. Також, ефективна децентралізація вимагає відповідності національним стратегіям розвитку та міжнародним зобов'язанням України, включаючи цілі сталого розвитку ООН. Інтеграція цих аспектів може сприяти створенню стійких та процвітаючих місцевих громад, що стануть основою успішної модернізації всієї країни.

Продовження розгляду ефективності механізмів децентралізації в Україні вимагає також особливої уваги до забезпечення сталості та адаптивності місцевих управлінських структур. Сталість системи означає не лише її здатність витримувати зовнішні та внутрішні виклики, але й адаптивність до швидких соціальних та економічних змін.

Шостою пропозицією є розвиток міжмуніципального співробітництва. Громади можуть значно покращити ефективність своїх управлінських практик, об'єднуючи зусилля з іншими громадами для спільного вирішення проблем, таких як управління відходами, спільні інвестиційні проекти, розвиток інфраструктури. Це дозволяє не лише зменшити витрати, але й забезпечити більшу взаємодопомогу та обмін досвідом між громадами.

Сьома пропозиція пов'язана зі зміцненням контрольних механізмів з боку громадськості та держави, щоб забезпечити прозорість використання коштів та ефективність проектів. Необхідно розширити можливості для моніторингу та оцінки результатів децентралізації на місцевому рівні, включаючи використання інноваційних інструментів, таких як онлайн-платформи для відстеження прогресу проектів і зворотного зв'язку від мешканців.

Восьмою важливою ініціативою є розвиток культурних та освітніх проектів, що сприяють укріпленню місцевої ідентичності та гордості за свою громаду. Це

може включати підтримку місцевих художників, розвиток бібліотек, музеїв, культурних центрів, а також проведення місцевих фестивалів та заходів. Ці дії сприяють залученню громадян, особливо молоді, до активного громадського життя та підтримці культурного розмаїття.

Дев'ята рекомендація зосереджується на стимулюванні місцевої економіки через розробку програм підтримки малих та середніх підприємств. Це може включати зниження податків для стартапів, надання грантів на розвиток бізнесу, а також створення бізнес-інкубаторів, які допоможуть новим компаніям знайти своє місце на ринку.

На завершення, десята пропозиція полягає в удосконаленні системи освіти та охорони здоров'я на місцевому рівні. Місцеві органи влади мають брати на себе більш активну роль у забезпеченні доступу до якісної освіти та медичних послуг, зокрема шляхом модернізації шкіл, лікарень та інших установ. Забезпечення цих базових послуг є ключовим для покращення якості життя населення та залучення нових жителів до громад.

Завдяки цим пропозиціям можна сподіватися на збільшення ефективності децентралізаційних процесів в Україні, зміцнення місцевих громад і покращення якості життя їхніх мешканців.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній бакалаврській роботі здійснено аналіз ефективності механізмів децентралізації управління та їх вплив на розвиток місцевих громад. На основі проведеного дослідження сформульовано наступні висновки:

1. Процес децентралізації влади в Україні є одним із найважливіших етапів реформування державного управління, спрямованим на підвищення ефективності та прозорості роботи місцевих органів влади. Децентралізація управління - процес передачі владних повноважень і фінансових ресурсів з центрального до нижніх рівнів державного управління, таких як регіони, провінції, райони і муніципалітети. Під поняттям «процес» розуміється безпосередня участь громадян в політичній і соціально-економічній діяльності, що має посилити процес демократизації в подальшому. Було проаналізовано основні механізми децентралізації управління, які охоплюють законодавчі, адміністративні, фінансові та соціальні аспекти. Законодавчі механізми включають нормативні акти, що регулюють розподіл повноважень. адміністративні - створення місцевих органів влади з відповідними компетенціями, фінансові - передачу бюджетних коштів і податкових повноважень на місцевий рівень, а соціальні - залучення громадськості до процесів прийняття рішень

2. Було проаналізовано законодавчу базу щодо децентралізації управління і визначено, що важливими актами у створенні правової основи для децентралізації влади стали Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації». Вагомим кроком на цьому шляху є прийняття Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні».

3. Міжнародний досвід децентралізації, який було проаналізовано в роботі показує, що успішні реформи у цій сфері можливі за умови адаптації найкращих практик до національних особливостей та контексту. Порівняльний аналіз моделей

децентралізації в різних країнах дозволив виявити, що ключовими факторами успіху є політична воля, стабільна нормативно-правова база та активна участь громадян у процесах управління. У роботі було досліджено досвід децентралізації в європейських країнах, таких як Латвія, Франція та Польща. Отже, європейські країни демонструють різноманітні підходи до децентралізації, але спільні характеристики, такі як забезпечення автономії, ефективне вирішення місцевих проблем і підтримка культурної різноманітності, є ключовими для успішного розвитку місцевих громад у всіх цих моделях. сприяла створенню складної, але добре узгодженої адміністративно-територіальної системи. Загалом, досвід цих країн підтверджує, що децентралізація сприяє покращенню управління, зближенню влади з громадянами та забезпечує більш ефективне вирішення місцевих проблем. Кожна з країн знайшла свій власний шлях до успішної децентралізації, враховуючи свої історичні, культурні та соціально-економічні особливості.

4. Практичний досвід впровадження децентралізації в Україні продемонстрував як позитивні, так і негативні аспекти цього процесу. Серед досягнень варто відзначити підвищення автономії місцевих громад, покращення якості надання публічних послуг та залучення громадян до процесів управління. Однак, існують і значні виклики, такі як недостатня фінансова підтримка, нерівномірний розвиток регіонів та необхідність подальшої професійної підготовки кадрів на місцевому рівні. Було проведено порівняльний аналіз ефективності різних моделей децентралізації на прикладі конкретних регіонів, таких як Дніпропетровська, Харківська та Одеська області і це дозволяє оцінити успішність впровадження реформ та їхній вплив на розвиток місцевих громад. Цей аналіз охоплює кілька ключових аспектів, включаючи соціальні, економічні та інфраструктурні зміни, що стали результатом децентралізації і демонструє, що кожен регіон обрав власний підхід до реформ, орієнтуючись на свої специфічні потреби та ресурси.

5. Визначено напрями удосконалення механізмів децентралізації управління в Україні із застосуванням методів обґрунтування управлінських рішень. А саме : визначення обґрунтованої територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, здатних забезпечити доступність та

належну якість публічних послуг, що надаються такими органами, а також необхідної для цього ресурсної бази; Зміцнення фінансової автономії та фінансування місцевих бюджетів; Необхідність використання органами місцевого самоврядування різних форм та інструментів активізації економічного розвитку; Запровадження механізму державного контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик Р. Р. Механізми та інструменти забезпечення економічної безпеки регіонів України в процесі децентралізації / Р. Р. Білик // Бізнес Інформ. – 2015. – № 9. – С. 68
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 18.05.2024)
3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР : станом на 18 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 18.05.2024)
4. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV : станом на 18 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення: 18.05.2024)
5. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII : станом на 14 трав. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 18.05.2024)
6. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII : станом на 4 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (дата звернення: 18.05.2024)
7. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p#Text> (дата звернення: 18.05.2024)
8. Про покриття витрат, пов'язаних із проведенням міжнародної конференції "Європейська хартія місцевого самоврядування та проблеми реформи місцевого самоврядування в Україні" : Розпорядж. Каб. Міністрів України від

11.09.1996 р. № 569-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-96-p#Text> (дата звернення: 18.05.2024)

9. Децентралізація в Україні. *Децентралізація в Україні*. URL: https://decentralization.ua/newgromada?area_id=1®ion_id=1297&otg_type_id=&year=&sort_by_square=&sort_by_population=&sort_by_villages=&partner_map= (дата звернення: 18.05.2024)

10. О. Патицька С. І. З. Адміністративно-фінансова децентралізація: цілі реформи та результати першого етапу. Регіональна економіка. 2019. С.9

11. Калініченко О. В. , Лесюк С. В. Децентралізація влади в Україні як механізм розвитку громад. м. Полтава. 2017. С. 41. URL: <https://oblrada-pl.gov.ua/sites/default/files/field/projects/07.pdf>

12. Г. Г. Тараненко. досвід децентралізації у країнах ЄС. Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації. С. 131–136. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/abff6e22-c244-4e80-bf91-89ee24aafcb8/content>

13. Крегул Ю., Батрименко. В Реформування місцевого самоврядування в Україні .Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2016. № 1. С. 17 – 27

14. Тимечко І. Р. Громадська участь в процесі прийняття рішень на рівні територіальних громад: інструменти участі. Ефективна економіка. 2019. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6903> (дата звернення: 18.05.2024)

15. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI : станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 18.05.2024)

16. Костенюк, Наталя Іванівна, "Надання адміністративних послуг в умовах децентралізації." Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. (2021).106-117

17. Центр надання адміністративних послуг м.Києва. URL: <https://kyivcnap.gov.ua/OneStopShops> (дата звернення: 18.05.2024)

18. Павлюк С. І., Кузьома В. В. Соціальні інвестиції: можливості для розвитку громад миколаївської області. С. 49–52

19. Рошук, М. В. (2020). Transformation of ukraine into a digital state: realization instruments. *Scientific Works of National Aviation University. Series: Law Journal "Air and Space Law"*, 1(54), 86–93. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.54.14544>

20. Литвин, А. В. "Застосунок «дія»: досвід та перспективи держав." трактат сови: технологічні тенденції та майбутнє: від штучного інтелекту до квантових обчислень. Матеріали V студентського наукового електронного журналу (м. Київ, 15 грудня 2023 р.)/За заг. ред. Харченко ОА Київ. ДТЕУ. 2023. (2023): 82

21. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 18.05.2024)

22. Н. В. Ющенко, Л. Й. Аведян. Особливості здійснення електронного урядування на місцевому рівні .С. 180–181. URL: https://skced2020.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/hneu-lystopad_-2020-pechat.pdf#page=180

23. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. / [Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А.; за наук. ред. д-ра екон. наук Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2020. 153 с.

24. Об'єднання громад [Електронний ресурс] // Децентралізація влади. – URL:<http://decentralization.gov.ua/region>

25. Ярошенко І. В., Б. Семигуліна. Проблемні питання соціально-економічного розвитку регіонів України та пропозиції щодо їх вирішення в контексті реформи децентралізації влади .Бізнес Інформ. 2015. № 12. С. 105 – 115

26. Роман В. Ф. Моделі децентралізації влади країн Європейського Союзу. В. Ф. Роман. Демократичне врядування. 2013. № 12. С. 10 – 20

27. Нікончук А. М. Теоретичні засади децентралізації влади в процесі розвитку місцевого самоврядування в Україні. 2014. № 5. С. 30 – 34

28. Циганов О. Г. Теорія адміністративних послуг та її реалізація в країнах Європейського Союзу та в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 5. С. 111–114. URL: https://sej.org.ua/5_2017/31.pdf

29. Кращі практики впровадження механізмів громадської участі у малих громадах. 2020. URL: <https://rm.coe.int/best-practices-of-implementation-of-civil-society-participation-mechan/1680a077d7>

30. Public Administration Committee Contents. Who does UK National Strategy. URL : Режим доступу: www.parliament.uk

31. Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання: наукова доповідь .наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянської І.З. – Львів: ІРД НАНУ, 2018. – 144 с.

Ім'я користувача:
Національної економіки та публічного управління О...

ID перевірки:
1016262118

Дата перевірки:
19.05.2024 05:19:09 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
19.05.2024 05:24:47 EEST

ID користувача:
100005719

Назва документа: Диплом Профета Таня

Кількість сторінок: 64 Кількість слів: 15363 Кількість символів: 121334 Розмір файлу: 692.50 KB ID файлу: 1016051182

11.2% Схожість

Найбільша схожість: 3.03% з Інтернет-джерелом (<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/decentralizatsiya-i-formu>)

9.88% Джерела з Інтернету

447

Сторінка 66

6.47% Джерела з Бібліотеки

349

Сторінка 74

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

2